Izhaja vsak pondeljek, sredo in petek. Velja za celo leto 30 lir, za pol leta 15 lir, za tri mesece 7 lir 50 stot., za en mesec 2 liri 80 stot. Naročila se sprejemajo vsak dan, a naročnik naj se tako, da poteče rok naročbe ob koncu meseca. — Posamezna številka 20 stot. — Uredništvo in uprava: Trst, via delle Zudecche štv. 3. Telefon 19-50 in 588. — Dopisi naj se pošljejo na uredništvo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo; rokopisi se ne vračajo. — Oglasi se računajo v širokosti ene kolone 67 *mm*. Finančni oglasi po 1 liro; osmrtnice, zahvale, poslanice, vabila po 80 stot.; trgovski in obrtniški oglasi po 60 stot. — Plača se naprej. — Oglase sprejema Inseratni oddelek „Dela“.

DELO

GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE V JULIJSKI BENEČIJI

V Trstu, v petek 24. septembra 1920

Leto I. - Štev. 54.

Socijalizem je postal nujna potreba nele zato, ker ne more več delavstvo živeti v takih življenskih razmerah, ki mu jih ustvarja kapitalizem, marveč tudi radi tega ker, ako ne izvrši proletarijat kmalu svoje razredne dolžnosti in udejstvi socijalizma, bomo primorani, da poginemo vsi v luži kapitalističnega nereda.
ROSA LUXEMBURG

ODMEVI INTERNACIJONALE

Pogoji za vstop v Komunistično internacijonalo

Prvi kongres, ki je ustanovil komunistično internacijonalo, ni izdelal nikakih natančnih pogojev za vstop strank v III. internacijonalo. Do prvega kongresa smo imeli v številnih deželah le komunistične struje in skupine.

Drugi internacijonalni komunistični kongres je zboroval pod popolnoma drugimi okolščinami. V več deželah imamo sedaj mesto struj in skupin komunistične stranke in organizacije.

Stranke in skupine, ki so še pred kratkem spadale drugi internacijonali in ki bi se sedaj hotele priključiti tretji internacijonali, se vedno češčeje obračajo do iste, ne da bi v resnici postale komunistične.

Druga internacijonala je popolnoma skrahirana. Posredovalne stranke in skupine »centruma«, uvidevši svoj brezuspešen položaj, se trudijo dan za dnevom vedno bolj, da se priključijo komunistični internacijonali v upanju, da chranijo pri tem nekako »avtonomijo«, ki jim bo omogočila zasledovati staro oportunistično ali »centrumaško« politiko. V nekaterem oziru je komunistična internacijonala v modi.

Želja nekaterih skupin, ki vodijo »centrum«, da pripadajo III. internacijonali, nam posredno potrjuje, da je komunistična internacijonala zavojevala simpatije velike večine zavednih delavcev vsega sveta in da si je ustanovila moč, ki raste dan za dnevom.

Pod gotovimi okolščinami bi komunistična internacijonala zamogla biti ogrožena po vpadu neodločnih in posredovalnih skupin, ki niso bile še v stanu prelomiti z ideologijo II. internacijonale.

V ostalem hranijo **nekatere važne stranke, kojih večina se postavlja na komunistično stališče, v svoji sredi še mnogoštevilne reformistične in socijalpacifistične elemente, ki komaj čakajo na priložnost, da vzdignejo glavo, da aktivno sabotirajo proletarsko revolucijo in da pridejo tudi na pomoč buržuaziji in II. internacijonali.**

Noben komunist ne sme pozabiti izkušnje ogrske sovjetske republike. — Zveza ogrskih komunistov z reformisti je veliko stala ogrski proletarijat.

Vsled tem dejstvom se nalaga II. internacijonalni kongres dolžnost, da določi natančne pogoje za vstop novih strank in da istočasno objavi že priključenim strankam obveznosti, katerih se morajo držati.

Drugi kongres komunistične internacijonale je sklenil sledeče pogoje za vstop v internacijonalo:

Pogoji.

1. Vsakdanja propaganda in agitacija morata imeti pravi komunistični značaj. **Vsa strankina glasila morajo voditi le pravi izkušeni komunisti,** ki so dokazali požrtvovalnost v prid proletarski resoluciji. Ni umestno, ako se govori o proletarski diktaturi kakor o kaki naučeni in vsakdanji formuli; propagando se mora širiti na način, ki pokaže potrebo iste za vsakega delavca, za vsako delavko, za vsakega vojaka, za vsakega kmeta z dejstev vsakdanjega življenja, katera zistematično beležimo v naših časopisih. Periodične časopise ali drugo in vso tiskovno službo se mora popolnoma podrediti strankinemu centralnemu odboru, naj si bo slednji postaven ali nepostaven. Nedopustno je, da izrabljajo organi tiska samoupravo, da se prodajo politiki, ki ni v skladu s strankino politiko. V kolonah tiska, na javnih zborovanjih, v sindikatih, v zadrugah, povsod kamor stopijo pristaši III. internacijonale, morali bodo žigosati zistematično in neusmiljeno ne samo buržuazijo, marveč tudi njene krivce, reformiste vseh nijans.

2. **Vsakao rganizacija,** ki želi pristopiti k komunistični internacijonali, **mora natančno in zistematično izstrebiti iz vodilnih n odgovornih mest delavskega gibanja (strankinih organizacij, uredništev, sindikatov, parlamentarnih frakcij, zadrug, občin) reformiste in »centrumaše« in jih nadomestiti z izkušenimi komunisti** — brez skrbi za nadomestitev, v prvi vrsti začetkoma, po izkušenih bojevnikih, ki so izšli iz delavskih vrst.

3. V deželah, kjer ni dana radi obsednega stanja in izjemnih zakonov komunistom možnost, da razvijajo postavnim potom vse delovanje, je brezdvomno potrebna istočasna ekzistenca postavnega in nepostavnega delovanja. Kkoro v vseh deželah Evrope in Amerike stopa razredna borba v perijodo meščanske vojne. Pod takimi pogoji ne smejo komunisti zaupati buržuazijski postavnosti. Njihova dolžnost je, da ustvarijo paralelno s postavno organizacijo tajni organizem, ki bo zmožen v odločilnem trenutku izvršiti svojo nalogo napram revoluciji.

4. **Med vojaštvom mora stranka vzdrževati zistematično propagando in vstrajno agitacijo.** V vseh enotah se mora ustvariti komunistično jedro. Večji del tega delovanja bo nepostaven: toda odpovedati se temu bi bilo izdajstvo z ozirom na revolucijonarno nalogo in kot tako nezdružljivo z uvrščenjem v tretjo internacijonalo.

5. Na deželi je potrebna premišljena in zistematična agitacija. Delavski razred ne more zmagati, ako ni več ali manj podpiran po poljedelskih delavcih (poljedelskih dninarjih in najuboožnejših kmetih) in ako ne napravi lastno politiko nazadnjaško poljedelsko stranko več ali manj neškodljivo. Komunistična akcija na deželi zadobi v tem trenutku veliko važnost. Ona mora biti v glavnem delo komunističnih delavcev v zvezi z deželo. Opustiti njeno izvršitev ali jo zaupati dvomljivim polureformistom pomeni, odpovedati se proletarski revoluciji.

6. Stranke, ki želijo pripadati komunistični internacijonali, se morajo odpovedati ne le socijalpatrijotizmu, marveč tudi hinavskemu in potuhnjenemu socijalpacifizmu, delavcem se mora zistematično dokazati, da brez revolucijonarnega uničenja kapitalizma nobeno internacijonalno razsodišče, nobene debata glede znižanja oboroženih sil, nobena »demokratična« organizacija Zveze narodov ne more obvarovati človeštva od imperijalističnih vojn.

7. **Stranke,** ki želijo pripadati komunistični internacijonali, **morajo spoznati za potrebno, da prekinejo za vedno** vsako zvezo **z reformisti in s politiko centruma** in da odobravajo ta prelom med člani organizacij. Dosledno komunistično delovanje je mogoče le za tako ceno. **Komunistična internacijonala zahteva odločno in** brez diskusije **ta prelom, katerega se mora izvršiti v najkrajšem roku. Komunistična internacijonala ne sme** dopustiti, da si **pravi reformisti, ali Turati, Kautzky, Hilfeding, Hillquit, Longuet, Macdonald in drugi, prisvajajo pravico smatrati se članom tretje internacijonale.** Pod takimi okolščinami bi postala 3. internacijonala precej podobna 2. internacijonali.

8. **Vprašanju kolonij in zatiranih narodov si morajo stranke onih dežel, kojih buržuazija poseduje kolonije in tlači narode, ustvariti posebno jasne in čiste smernice. Vsaka tretji internacijonali pripadajoča stranka ima dolžnost, neusmiljeno razkrinkovati junaštva »svojih« imperijalistov v kolonijah, podpirati, ne z besedami ampak z dejanji, vsakoršno osvobojevalno gibanje v kolonijah,** zahtevati izgon imperialističnih naselbin iz glavnega mesta kolonije, **gojiti v srcih poljedelskih delavcev resnično bratska čustva napram delavnemu prebivalstvu kolonij in tlačenim narodom,** vzdrževati med vojaštvom glavnega mesta nepretrgano agitacijo, usmerjeno proti vsakoršnemu tlačenju kolonijalnih plemen.

Obnašanje napram sindikatom.

9. Vsaka stranka, ki želi pripadati komunistični internacijonali, mora nadaljevati vstrajno in sistematično agitacijo v srou sindikatov, zadrug in drugih organizacij delavskih mas. Ustvariti mora komunistična jedra, kojih neumorno in zavestno delovanje bo pridobilo komunizmu sindikate. Morala bodo vsakokrat obelodaniti izdajstvo socijalpatrijotov in cincanje »Centruma«. Ta komunistična jedra se morajo popolnoma podvreči enotnosti stranke.

10. **Vsaka komunistični internacijonali pripadajoča stranka se mora bojevati z energijo in strumnostjo proti rumeni, v Amsterdamu ustanovljeni »Internacijonali« sindikatov.** Poleg tega mora iz vseh svojih moči podpirati internacijonalno zvezo rdečih sindikatov, ki je priključena komunistični internacijonali.

11. Stranke, ki želijo pripadati komunistični internacijonali, morajo revidirati sestavo svojih parlamentarnih frakcij, iztrebiti dvomljive elemente, in jih podvreči ne z besedami ampak z dejanjem strankinemu centralnemu odboru, zahtevati od vsakega komunističnega poslanca podrejevanje njegovega celokupnega delovanja pravim interesom revolucijonarne propagande in agitacije.

12. Komunistični internacijonali pripadajoče stranke morajo biti organizirane na principu **demokratične centralizacije.** V pravi dobi srdite meščanske vojne zamogla bo komunistična stranka izvršiti svojo vlogo le tedaj, ako je organizirana na čimbolj centraliziran način, ako vsebuje železno disciplino, vojaški enako, in ako je opremljen njen centralni organizem z dalekosežno oblastjo in izvršuje neoporečeno avtoriteto, ki zasluži enodušno zaupanje bojevnikov.

Izčiščenje.

13. Komunistične stranke onih dežel, kjer se borijo komunisti postavno, morajo periodično izčistiti svoje organizacije in iztrebiti z njih samogolne elemente in malomeščane.

Za revolucijo.

14. Stranke, ki želijo pripadati komunistični internacijonali, morajo brez prodrškov podpirati vse sovjetske republike v borbah s protirevolucijo. Neprestano morajo odobravati postopanje delavcev, ki se branijo transportirati municijo in orožje, namenjeno sovražnikom sovjetskih republik. Razširjati morajo, bodisi postavno ali nepostavno, propagando med četami, poslanimi proti sovjetskim republikam.

15. **Stranke, ki so imele do današnjega dne stare programe, morajo jih nemudoma revidirati in izdelati nov komunistični program, ki je prikrojen posebnim pogojem dežele in ki je sestavljen v duhu komunistične internacijonale.** Določeno je, da mora potrditi program komunistični internacijonali pripadajočih strank internacijonalni kongres ali izvrševalni odbor. V slučaju, da bi slednji odrekel sankcijo kaki stranki, bi imela ista pravico do pritožbe na internacijonalni komunistični kongres.

16. Vsi sklepi internacijonalnih komunističnih kongresov kakor tudi izvrševalnega odbora so obvezni za vse v komunistično internacijonalo uvrščene stranke. Komunistična internacijonala, ki deluje v dobi srdite meščanske vojne, mora biti bolj centralizirana kakor je bila druga internacijonala.

Komunistična internacijonala in njen izvrševalni odbor morata poklanjati važnost na pogoje borbe, ki so v raznovrstnih deželah različni in se ne smeta pri tem posluževati splošnih in obveznih resolucij razen v vprašanjih, kjer je to mogoče.

17. **Položaju odgovarjajoče, morajo vse komunistični internacijonali pripadajoče stranke spremeniti svoj naslov. Vsaka stranka, ki želi priključiti se komunistični internacijonali, se mora imenovati: komunistična stranka n. pr. Italije, Švedije... (sekcije tretje komunistične internacijonale). To vprašanje naslova ni enostavna formaliteta, marveč velike politične važnosti.**

Komunistična internacijonala je napovedala vojno brez usmiljenja vsemu staremu buržuazijskemu svetu in vsem starim rumenim socijaldemokratičnim strankam.

Potrebno je, da se razlika med komunističnimi strankami in starimi »socijaldemokratičnimi« ali oficijelno »socijalističnimi« strankami, ki so izdale prapor delavskega razreda, pokaže čistejša očem vsake ga delavca.

18. Vsa vodilna glasila strankinega tiska vseh dežel so dolžna, da objavljajo vse važne uradne dokumente izvrševalnega odbora tretje internacijonale.

19. Vse stranke, ki pripadajo komunistični internacijonali ali so zaprosile za vstop v isto, so dolžne, da skličejo čim prej ali najkasneje štiri mesece po drugem kongresu komunistične internacijonale izvanredni kongres v svrho pretresavanja vseh teh pogojev. Strankina vodstva morajo skrbeti, da so določbe drugega kongresa komunistične internacijonale znane vsem delavskim organizacijam.

20. One stranke, ki bi hotele sedaj vstopiti v tretjo internacijonalo a niso dosedaj konenito menjale svoje taktike, morajo pred vstopom v tretjo internacijonalo ukreniti, da njih vodstva in vse najvažnejše institucije sestavljate najmanj dve tretjini onih soldnugov, ki so se že pred drugim kongresom komunistične internacijonale javno in jasno izrekli za vstop stranke v tretjo internacijonalo. Izjeme so dopustne s potrdilom izvrševalnega odbora tretje internacijonale. Izvrševalni odbor ima pravico, da dela izjeme tudi za zastopnike centrumaške struje, ki so navedeni v točki 7.

21. Strankine člane, ki zavračajo iz principa pogoje in določbe, formulirane od komunistične internacijonale, se mora izgnati iz stranke.

Isto velja posebno za delegate na izvanrednem kongresu.

Reakcija proti delavstvu v Turinu

Krvavi konflikti, 8 mrtvih, 30 ranjenih

TURIN, 23. Včeraj popoldne se je vršil v Turinu pogreb onih dveh delavcev, ki sta bila ubita v tovarni, ne da bi se še sedaj vedelo kako in zakaj. V pogrebnem sprevodu je bilo več tisoč delavcev, ki so spremljali druga tovariša k poslednjemu počitku. Pred sprevodom je bilo več rdečih zastav in rdečih vencev. Zadnji tribut sodrugov sodrugom. Ko je prišel sprevod do Corza Regina Margherita, je en redar v odgovor na — pravijo — žaljive besede, ki jih je slišal iz množice, ustrelil proti množici šestkrat iz samokresa. To je bilo znamenje bitke, ki je sledila. Iz bližnjih vojašnic so prišli na mah oddelki redarjev in karabinjerjev, ki so pričeli streljati na sprevod kakor obsedeni. Poleg tega so še nekateri civilisti streljali proti množici iz neke hiše. Na mestu je obležalo več ranjencev.

Ob istem času se je pričel napad na obrate, okupirane od delavcev. Na napad se odgovorili delavci iz tovarn s protinapadom. Redarji so se morali večkrat umakniti. Cel večer so divjali redarji po mestnih ulicah in streljali brez vsake potrebe na desno in levo. Mnogo je bilo ljudi ranjenih. Redarjem so se pridružili fašisti, ki so vabili prve, naj streljajo le naprej brez pardona. Konflikt se je razširil na več mestnih okrajev. Do sedaj imamo osem mrtvih in nad 30 ranjenih. To pot pa mrtvi in ranjeni niso med civilisti, marveč med redarji, karabinjerji in oficirji. Mnogo oseb je bilo aretiranih, največ po nedolžnem. Oblasti hočejo terorizirati prebivalstvo in zlasti delavstvo, katero hočejo prisiliti, da bi zapustilo tovarne. Toda delavci se ne puste premagati, ne pregoviti. Hočejo naprej. do cilja.

PRETEPAVANJE ARETIRANCEV. — INDUSTRIJALCI ŠČUVAJO.

Na kvesturi so bili aretiranci delavci ob navzočnosti redarjev in fašistov pretepani do krvi.

Nekemu takemu divjaškemu prizoru sta prisostvovala dva meščanska žurnalista, med katerima je tudi dopisnik lista »Corriere della sera«. Ona dva žurnalista se nista mogla vzdržati in sta protestirala proti taki podivjanosti. Dognano je, da so industrijalci podkupili redarje, fašiste in oficirje, da se na tak način maščujejo nad izgubljeno bitko z delavci. Tega se pa jim ne bo posrečilo, ker ne bo turinski proletarijat zapustil tovarn.

NAPAD NA KAMIJON OD »AVANTIJA«.

TURIN, 23. Danes zjutraj je okrog 20 fašistov napadlo kamion, ki je bil poln iztisov socijalističnega lista »Avanti.« Kamijon je izginil z listi vred in ne ve se kam. Napad se je izvršil ob navzočnosti redarjev, ki so bili podkupljeni od industrijalcev. Na kvesturi se trdi, da niso dobili redarji nobene take naloge in so uvedli preiskavo. Saj vemo, kako končajo take preiskave. Prav gotovo je, da ne bo pustilo turinsko delavstvo nemaščevan ta dogodek.

PET UR TRAJAJOČA BITKA.

Neko tovarno čevljev, ki je okupirana od delavcev, so napadli danes zjutraj redarji. Delavci so se borili proti redarjem, kljub temu, da niso imeli veliko municije, celih pet ur. Bitke so se udeležili na strani delavcev tudi žene in otroci, ki so vstrajali vseh pet ur pogumno rama ob rami z delavci. Zdelo se je, da je bitke že konec in da se bodo redarji odstranili. Med tem pa se je spustilo proti železnemu vhodu tovarne močan oklopni avtomobil, ki je predrl železna vrata. Tedaj so redarji in fašisti vdrli v tovarno in lovili delavce in delavke, jih pretepali in nanje pjuvali. Delavci so morali zapustiti tovarno med dvema vrstama redarjev, ki so delavce pretepali, kličoč živel kralj, živela kraljica.

Danes zjutraj na vse zgodaj je zadobilo mesto vsled tramvaja, ki je pričel poslovati, normalno in mirno lice. »Avanti« objavlja danes poziv na delavstvo, naj bo mirno in naj se vrne na delo. Med delavstvom pa vre in nihče ne more danes vedeti, kaj se zna popoldne še zgoditi.

Delavci so vsekakor dokazali, da hočejo in da znajo braniti svoje pravice. To bodo storili tudi v nadalje. Oni, ki jim je izročeno vodstvo države vedo, da niso več delavci osamljeni in neoboroženi. Kdor se hoče boriti proti delavcem, mora riskirati sam še svoje življenje.

Občni zbor Zveze kovinarskih delavcev v Italiji

MILAN, 22. (Izvirno.) Na včerajšnjem kongresu »FIOM« se je na široko razpravljalo o rimski pogodbi, zlasti v odnošaju na plačo za dneve zasedbe.

Danes zjutraj ob 10'30 so se podali na prefekturo: posl. D'Aragona, Buozzi, Baldesi, in Colombino. Ob 11 je bil povabljen »Svet industrijalcev«, da pošlje svoje zastopnike na prefekturo, kar se je tudi zgodilo, in na prefekturi se je razvila razprava glede udejstvitve točk rimske pogodbe.

Danes zvečer je kongres končal svoja dela in sprejel predlog posl. Buozzija, s katerim se odobrava rimska pogodba in se pripušča referendumu končnoveljavno odobritev pogodbe. Referendum se vrši v petek.

MILAN, 23. Danes se je priključil Milanu izredni občni zbor zveze kovinarskih delavcev v Italiji, ki je razpravljal ali se sprejme ali ne delavsko kontrolo v tovarnah, kakor je bilo dogovorjeno med zastopniki delavstva in delodajalcev ob navzočnosti vlade v Rimu. Občni zbor je odobril resolucijo zveznega tajnika, ki se izjavlja za sprejem pogojev in, ki vabi delavce, naj ostanejo v okupiranih tovarnah, dokler ne bo dala zveza naročila, naj se delavnice izpraznijo. Za to resolucijo je glasovalo 137 sekcij. Proti 18. Resolucijo se bo predložilo splošnemu glasovanju (referendum) članov.

Delavci kljub nevolji disciplinirani

GENOVA, 22. (V. F.) Po zmagoslavnem kovinarskem gibanju, ki je dovedel do veličastne potrditve načela sindikalne kontrole tovarn, so delavci zasedenih tovarn deljeni po močnem in morda neozdravljivem nasprotstvu, ki ga je povzročila od »Splošne delavske zveze« sklenjena pogodba. Ako je bila s sindikalnega stališča pogodba sprefeta z živim dopadenjem od delavskih množic, ker predstavlja ona neoporečno zmago na pohodu do proletarskih pridobitev, ne tako s politične plati, katero občuti delavska množica zelo globoko in socijalistično. Delavci so želeli pričakovali bolj absolutno in socijalistično rešitev.

Delavci iz Sestri Ponente, pristaši »Sindikalne zveze« pokazujejo odkrito in energično svojo nevoljo, in izjavljajo, da niso vezani na pogodbo, sklenjeno od organizacij, katere delavci ne priznavajo kot odločujoče položaja.

Zato se predvideva, da se bodo strani delavcev zoperstavile resne težkoče spraznitvi tovarn in delavnic. Pristaši »FIOM«, ki čutijo in poznajo absolutno vrednost discipline, bodo sledili povelju »Splošne delavske zveze« in se bodo začasno odrekli kritiki in protestom.

V tem naznanjajo iz Spezie došle vesti, da so tam delavci zasedli nove zavode.

Italijanski senat je odobril davek na vojne dobičke

RIM, 23. Danes je italijanski senat (gospodska zbornica) odobril zakon glede davka na vojne profite.

Delavska zbornica v Pulju sežgana

ROKOVNJAŠTVO FAŠISTOV; TISKARNA IN UREDNIŠTVA SOCIJALISTIČNEGA LISTA »PROLETARIO« RAZDEJANA. MRTVI IN RANJENI.

Danes po noči so nam došle iz Pulja vesti, ki so novo spričevalo vse globoke nesposobnosti tukajšnjih vladnih oblasti. Že leto dni je, odkar smejo uganjati fašisti nemoteno svojo rokovnjaštvo in oblast nima poguma, nima sredstev na razpolago, da bi jim stopila na prste. Dandanes se vpraša že vsak pošten delavec, vsak pošten državljan, kam pravzaprav pridemo, ako pojdemo tako naprej. Ob takem položaju nima vlada, ki ni v stanu, da bi zagotovila mir državljanov, nobene pravice, da zahteva od tega ljudstva naj mirno prenaša vse, kar se godi hudega na njegovo škodo.

Nimamo natančnih poročil, vendar ni nobenega dvoma, da so vsemu, kar se je zgodilo v Pulju, krivi fašisti in oblast, ki je že mnogokrat dokazala, da deluje s temi razbojniškimi elementi.

Med člani mladeniškega socijalističnega krožka in med karabinjerji pri gledališki dvorani Apollo je prišlo do hudega konflikta, pri katerem je bil smrtno ranjen brigadir karabinjerjev Vincenc Ferrara, ki je kasneje umrl. Fašisti in redarji so pričeli preiskavati prostore socijalističnega mladeniškega krožka. Med tem so pa vdrli fašisti v Delavsko zbornico in jo sežgali. Zgorelo je vse poslopje do malega. Nadalje so se podali fašisti v uredništvo in v tiskarno socijalističnega lista »Proletario« in uničili in razdejali vse. Ljudstvo je zelo razburjeno. Saj je to že stotič, da se udira v privatna stanovanja in da se sežiga javna poslopja. Nimamo še natančnejših poročil, vendar je že v naprej gotovo, da je tudi to dejanje premišljeno in dobro preračunano dejanje fašistov, proti katerim je oblast brez vsake moči in brez vsakih sredstev. O dogodkih bomo poročali natančno prihodnjič.

Rusko-poljska vojna

BREZUSPEŠNA POLJSKA OFENZIVA.

DUNAJ, 23. (LW.) Radijobrzojavka iz Moskve z dne 21. t. m. sporoča: Potem, ko je zbral sovražnik močne sile, je započel v okraju Grodno z veliko ofenzivo. Na fronti 15 vrst so se razvili silni boji. Zlasti pri Svislogu in zapadno Volkoviskega so bili boji s spremenljivo srečo. Zapadno Prušana smo zavzeli nekatere kraje in smo zavrnili poskus sovražnika, da bi prekoračil reko Korin pri Tucini. Prizadeli smo mu težke izgube. V odseku Husiatyn-Wolocysk smo zavzeli nekatere postojanke ob Zbruczu. — Na Krimu se nadaljujejo boji s sovražno konjenico.

PRVA SEJA MIROVNE DELEGACIJE.

LONDON, 22. Brzojavka iz Rige sporoča »Timesu« z dne 21. t. m., da se je mirovna konferenca prvikrat sestala. Letiški minister zunanjih del je imel govor, na katerega sta načelnika ruske in poljske delegacije na kratko odgovorila. Seja, ki je trajala četrt ure, je končala z overovljenjem pooblastil.

General Polivanov, prejšnji vojni minister caristične vlade, je prispel v Rigo kot izvedenec ruske mirovne delegacije.

RATIFIKACIJA MIROVNE POGODBE MED LETIŠKO IN RUSIJO.

RIGA, 20. Rusija je potrdila mirovno pogodbo Letiško in izmenila že tozadevne listine z riško vlado. Rusija je priznala Letiško v zmislu mirovne pogodbe. Domneva se, da bo imenovan zastopnikom Rusije Jakob Gereckij, eden izmed najodličnejših politikov Rusije.

IZ SOVJETSKE RUSIJE

SELJAČKI TJEDAN.

U korist unovačenih seljaka priredjen Seljački tjedan razvija se u cijeloj zemlji vrlo uspješno. Samo u okružju moskovskeom učinilo se ovo:

1. 20 željezničarskih brigada opremljenih svim potrebnim instrumentima, stavili su se na raspolaganje kotarskim Ročačnicama.

2. Svi gospodarski uredi dali su sav potreban materijal za popravak poljodjelskoga inventara i osim toga nove zalihe kože, sukna itd.

3. 18.000 radnika pošlo je da popravi ceste i mostove.

4. Stotine radnika, partijskih drugova i drugarica ponesli su u selo mračno od analfabetizma riječ revolucionarne prosvjete u hiljadama brošira, letaka itd.

5. Najvažnije: Svi radnici produljili su dobrovoljno radni dan za nekoliko sati. Transportno odijeljenje obrambenog sovjeta Sovjetske Republike i drugi zavodi rade mnogo da ublaže brigu seljaštva. Mnoge tvornice zaključile su da rade i u nedjelje i sve što će se pri tome proizvesti da stave na raspolaganje radećeg seljaštva.

Cio jedan tjedan posvetit će radnici svojim drugovima seljacima.

Iz cijele provincije dolaze isto najbolje vijesti. Ne samo da se u sva sela šalju svježe radne snage nego i velika množina novog poljodjelskog orudja. U najudaljenijim selima podižu se novi mlinovi, kovačnice itd. Kovači, tesari, sedlari i cipelari, koji su iz grada pohitali na selo rade besplatno za familije unovačenih seljaka. U svim tvornicama radi se dva sata više u korist seljaka. Svi strukovni savezi krojača šivaju dobrovoljno rublje i odaljela za seljake. Istodobno održavaju se svuda skupštine i priredjuju se igrokazi.

Tako se u Sovjetskoj Rusiji postupa sa seljakom: da radnici i seljaci jedan drugome pomažu!

POBOLJŠANJE RADIJOTELEGRAFIČNE SLUŽBE.

»Izvestja« sporočajo, da je sklenil svet ljudskih komisarjev zboljšanje radijotelegrafične službe v Moskvi. V bližini mesta se je že začelo z gradbo silne postaje, ki so zlasti določene, da korespondirajo z Ameriko.

TRENOTNO STANJE.

»Pravda« piše glede sedanjega položaja Rusije: »Sedaj vedo vsi, da je nemogoče prisiliti našo sovjetsko republiko, da bi se priklonila pred kapitalisti. Tudi grde izkušnje so nam dale koristne nauke. Sovjetska Rusija ne more želeti nadaljevanje puhlega mira, ki bi dovolil maščevalnosti poljskih imperijalistov, da se vržejo ob prvi priliki na nas. Naša republika je dovolj močna, da zahteva garancije proti poljskim aristokratom. In znala se bo dobro zavarovati pred mogočnostjo novega napada.

UKRAJINSKA VSTAJA.

»Krakovski Komunist« objavlja sledeče besede Zinoojeva: »Razvoj uporov v Ukrajini spominja na one v Mehiki. Bogati kmetje imajo prave arzenale orožja. Disorganiziranost zaledja, neubogljivost napram dekretom osrednje oblasti, ambicija pokrajine, da se osamosvoji od središč, evo vzroka žalostnega položaja Ukrajine.«

Millerand predsednik francoske republike

VERSAILLES, 23. Danes se je zbrala tu narodna skupščina, da izvoli novega predsednika republiki, vsled odstopa dosedanjega predsednika Deschanela. Volitev se je izvršila mirno in hitro. Volilo je 892 poslancev in notarjev. Millerand je dobil 695 glasov in je bil tako izvoljen za predsednika francoske republike.

Millerand, bivši socijalist, je bil do sedaj francoski ministrski predsednik.

Povodnji in poplave v Furlaniji

Kakor, da ni bilo dovolj vojske, kakor da je bila premala nesreča, ki je zadela vsled potresa toskansko deželo, kakor, da je revščina in nesreča še premala in da ni dovolj, da imamo nesposobno vlado in fašiste, je prišla nad revno Furlanijo še nova in še večja nesreča. Izlilo se je v prvih dneh tega tedna iz oblakov kakor da so se utrgali, kakor, da je vihar naznanjal sodni dan. Dež, toča, veter. Uničena, poplavljena so polja, mesta in vasi. Celoletno delo kmeta je uničeno, hiše so porušene, barake poplavljene. Nesreča je tako velika, da si je človek ne zmore zamisliti. Voda v rekah in potokih je šla preko svojih utrug na polje. Uničila pridelke, hiše in mostove. Večina železnic ne more poslovati, vsled poplavljenih in porušenih cest je tudi pomoč revnemu prebivalstvu otežkočena. Nobene dežele na svetu ni zadela od vojne naprej taka nesreča, tako gorje kakor ravno Furlanijo.

Deževalo je več dni. Včeraj in danes ne dežuje več. Voda pričenja polagoma odtekati in reke zavzemajo svojo prejšnjo obliko. Nekatere vasi, ki so bile popolnoma izolirane od mest, je mogoče sedaj aprovizionirati. Oddaljeni kraji se pa nahajajo še vedno v veliki nevarnosti. Videm in sela v okolici hudournika Torre so še vedno izolirani vsled tega, ker so vsi mostovi porušeni. V Trst je mogoče le s železnico skoz Červinjan. Ker prevladuje jug, je še vedno nevarnost novih povodnji.

Dosedaj se ve za deset žrtev, ki so bodisi utonile v vodi, bodisi ostale pod razvalinami porušenih hiš in cerkva. V Ursinisu je voda odvzela pred očmi starišev malo punčko. V Majanu je strela ubila nekega delavca po imenu Cedolini. V selu Molinekovo je odnesla voda mater z dojenčkom, ki se je skrila v malo hišico. Največ žrtev je seveda v krajih ki so bili najbolj poplavljeni in je tam voda porušila mnogo hiš. V nekaterih krajih je dosegla voda do dva tri metre nad poljem. In tako, kakor hodi človek po Furlaniji, ne vidi drugega kakor poplavljeno polje, porušene mostove, hiše, zvonike, cerkve in tovarne. Ranjencev je brez števila. Mrtvi se množe. Revščina je vedno večja.

Okraj, ki ga je doletela ta nesreča, ni podvržen takim poplavam ker so tam hudourniški in reke ki nudijo vodi, ki prihaja iz hribov, gotove in proste odtoke. Zato je tam tem težje priskočiti ljudstvu na pomoč, ker ni nobenih tozadevnih priprav. Bark je le nekaj na razpolago. Kar jih je bilo poslanih iz Gorice, je premalo za tako veliko potrebo. Vsled pomanjkanja rešilnih priprav, so ostajale cele gruče prebivalstva v zgornjih nadstropjih hiš in celo na strehah po cele dneve ne, da bi jim bilo mogoče nesti kaj jesti.

Gasilci in alpinci vojaki so res tekmovali med seboj pri rešilnem delu. Bilo je pa tudi mnogo sel popolnoma zapuščenih od vseh.

Sedaj se mora priskočiti resno na pomoč nesrečnemu ljudstvu. Treba mu je dati na razpolago moke in drugega jela ter mu je treba dati strehe in zavetja.

Ljudstvo je obupano in čaka, čaka dobre besede in resne pomoči. Saj je vse uničeno in je kmet tudi letos zastonj potival zemljo s svojim znojem.

Brez šolske samouprave

Potrebno je, da se jasno osvetli zadeva premeščenja učitelja Hreščaka.

Zli duh, ki je s svojim šepetanjem dosegel to premeščenje, je fini sardinski plemič Di Suni, bivši komisar sežanskega okraja. Takrat, ko je prišel, so bili lepi časi. Ljudje, ki so vsled dolge vojne in takote postali preširni in objestni, so takrat utihnili kakor bi odrezal. Taka tišina je nastala, kakor je že davno ni bilo. Človeku je srce poskakovalo od radosti, tistemu, ki je potresal vajeti in vladal in mendi, da je ustvarjen za velikega državnika, Machiavellija ali Taleyranda na primer. Lepi časi! Takrat so lazili okrog kakor kuščarji v solncu konfidenti in za njimi je zmagoslavno stopal birič. Življenje je bilo sladko, vladanje lahko, stene so imele ušesa, kakor v pravljici. In kakor v pravljici, se je vse do zemlje klanjalo biričem in njih oblasti. Kdor se ni, tisti je stopal po napeti vrvi, kakor žongler v gledišču. Ali kakor je v pravljici dobrih in slabih, tako je bilo v tistih sladkih časih, ki so imeli trde hrbtenice in so skušali misliti s svojimi možgani.

Vzlic tej nepriliki je plemič vladal veselo. Če mu je včasi vendarle pošlo državne umetnosti, je bil žurnalizem hitro pri rokah. Vsi časniški pustolovci Italije so hkrati vedeli, kako je voditi javno življenje v odrešenih zemljah, vsi politični kruhoborci so se kosali, bi čimpreje in hitreje osrečili osvobojeno ljudstvo. Izkazalo se je precej, da sta učitelj in duhovnik izvir vsega zla, pravi izvirni greh zasedenega ozemlja. Prebivalstvo je dobro, knotko, ker še poldrive, kakor je zanesljivo vedela povedati rimska »Tribuna«, ali učiteljstvo, duhovščina, to je vpijoča drhal, zunaj, ki bo nekega lepega večera luno požrla.

Zato se je zdelo tudi civilnemu komisarju Di Suniju potrebno, da je pokličal Hreščaka, predsednika učiteljskega društva in zastopnika učiteljstva v okrajnem šolskem svetu, k sebi.

»Govorite z mano odkrito, kakor s prijateljem!« mu je svetoval in povabljeni je govoril odkrito. Ima to slabo navado, da pravi črnemu črno in belemu belo. Vedno. Ali takrat bi bilo bolje, ko bi dejal, da je belo črno in črno belo: nekaj tednov pozneje je »prijatelj« poročal governatoratu v Trst, da je učitelj Hreščak politično »sumljiv«. Romana fides! Le to majhno smolo je imel, da so drugi prej vedeli, kakor governatorat, ki je takrat zbiral tudi razne nevarne »sume« in podobno.

Od tistega časa so učitelju Hreščaku sumljivo gledali na »sumljive« prste. Prosi lovskega lista? Prevroča glava! Prosi potnice v Ljubljano? Emisar jugoslovenski! Ima predavanje v podružnici »Ljudskega odra« o francoski revoluciji? Jakobinec in boljševik! Ima pevske vaje? Za božjo voljo, kaj bo še začel! Saj bo še bombo vrgel na siamskega kralja!

Takrat je Hreščak na čudežen način ušel Sardiniji. Morda radi zvez, ki jih je imel D. Suni z gotovimi krogi. Res je, da je bil že z eno nogo na poti. Zato pa je poslej toliko nevarnejši.

Po svetu se je medtem marsikaj zgodilo, tudi 16. november so imeli, ali k nam, posebno čez moje sežanskega okraja je malokaj prišlo. Le svobode in napredka in visokodonečih fraz je bilo toliko, da bi se kmalu še tudo dobil, ki bi jim verjel. Še solnce je svobodneje sijalo, kakor po navadi, skratka, plemič, ki je z žarko štiriletno vojno tako krasno osrečil staro domovino, ki je tako nazorno dokazal, kam je mo-

goče pritinati državo, če jo dobi v absolutistično pest krvno in denarno plemstvo, ta plemič je žrtvoval zdaj vse svoje plemenite sile, da osreči še novo.

Tako smo dobili sistem, o katerem bo govorila zgodovina. Vsa veriga muk iz prvih vojnih let, ki se je ljudstvo otreslo s krvjo in takoto, je še enkrat — v dobi premirja — padla nanj, težja, hujša, boleznejša. Plemič je vladal veselo, kakor mu je v krvi še izza srečnih fendalnih srednjeveških dob. Ljudstvo pa se je sklonilo do tal in do danes še ni povedalo, kaj o sistemu misli. Gotovo je, da bo le ena sodba.

Plemič Di Suni je bil kri iste krvi. Na jeziku domovino, v srcu koristi svoje kaste, oblastnikov, ki imajo v rokah usodo države, narode. Vodil je okraj z zanesljivimi sredstvi vojaškega režima in je občutil britko razočaranje, ko skoro ni našel analfabetov. Da hoče spoštovati jezik, zakone, običaje in vse mogoče in nemogoče, je govoril, izdajal proglase v vse štiri vetrove; v svojem uradu je trgal slovenske listine. Točno in brez pomišljanja je vršil vse, kar so mu ukazovali od zgoraj, sam pa jim je vneto dajal nasvete, kako naj vladajo. Ljudem je zagotovljal svobodo in governatoratu poročal, naj milo postopa z ljudstvom — dokler ne anektirajo. Takoj potem naj primejo z želeno pestjo! In ker je imel še visokega sorodstva, je bila njegova beseda toliko tehtnejša, toliko nevarnejša. A nečesa kakor kadankoli vsakemu, ki ima usodo ljudi v rokah, ni imel poštenja v duši.

Ko je prišel v okraj, je poročal governatoratu, kako je učitelj Hreščak sumljiv. Svetoval jim je, naj ga premestijo v kak drug okraj, dasi je to v navskrižju z vsemi veljavnimi zakoni. Toda izvršiti ni pustil, dokler ni sam odšel iz okraja: ostati je hotel Hreščaku »prijatelj« do konca. Kakor hitro je izginil, takoj premeščenje! Revež se je motil le toliko, da ni vedel, kar je vedeto vse učiteljstvo v okraju že davno, to namreč, kako je predlagal premestitev radi svojih strašnih »sumov.«

Te dni se ima premeščenje izvršiti. Ne sicer na Vojsko, a vendar iz okraja, v katerem deluje Hreščak že petnajst let. Civilni komisar je »sumil« in to zadošča v deželi svobode in civilizacije. Deželni nadzornik je sam priznal, da ni nikakšne krivde, toda civilnega komisarja in njegovih »sumov« menda ne morejo desavuirati. In potem je še autoriteti tukaj Kam bi bilo s to, če bi nekaj odredili, nič ne de, če je temeljito zavoženo in potem prekličali! Autoriteta bi s tem sama priznala, da ni autoriteta. Vsekakor je autoriteta veliko uglednejša, če naredi neumnost in jo potem skuša vzdržati nekaj časa vsaj radi videza: vsi ljudje se bodo prepričali, da je bila neumnost nekaj pametnega, kar je državo rešilo gotovega razrušenja. Ali ne?

Vseh teh neresničnih eksperimentov, ki kažejo autoriteto v kroju harlekina, bi ne bilo treba, če bi ne pohodili onega pravnega zaklada, ki smo ga imeli tu kot plod razvoja in borbe. Kar je prej organsko zrastlo na naših tleh, to so nadomestili z nesrečnim sistemom, o katerem vemo, kdaj je začel, a ne vemo, kje bo končal. Gledamo ga in molčimo, ker dušijo krik z udarci in s kraljevim svincem. Prepričati nas hočejo, da smo brezpravni in izven zakonov, kakor zver v gozdu. Ljudje se pač dvigajo in pravijo, da je to vladanje zgrešeno, pa kdo jih sliši? Kdo razume, kar nemo šepetajo mrtvi o »vladanju« teh poslednjih dveh let? Kdo se meni za to, kam pelje pot, ki jo hodijo zavezanih oči!

Ko bi razumeli, kam, bi ne bilo žrtev, bi ne bilo sovraštva, bi ne bilo mrtvih, ki obtožujejo! Nič strahu! Dalje pojte, z mirno vestjo, pravični in grmadite krivico na krivico! Svobodni stle!

Toda reda in miru ne bo, dokler nam ne vrnete šolske autonomije, ki ste jo pogazili v škodo šolstva, ljudstva, učiteljstva, a predvsem v svojo škodo, nesposobni, da bi videli razločno le ped daleč pred seboj. Dajte nam skromno autonomijo šolstva nazaj, da bomo varni pred vašimi usodnimi zmotami, ki rastejo druga iz druge v našo in vašo škodo!

Delavci!

Naročajte in širite „Delo“. To je vaš list, list izkoriščanih in brezpravnih!!

Revolucija ili reforma?

Spor o taktiku je star kao i socijalizam sam. Već od prvog početka — u prvoj polovici XIX. stoleća — bojuju protiv sebe dve struje: revolucionarna i reformistička. Godine 1487, godinu dana pre »lude godine« velike evropske revolucije 1848, koja je temeljito potresla skoro svima monarhijskim prestolima, formulirali su Marks i Engels u »Komunističkom Manifestu« nazore revolucionarnog, znanstvenog socijalizma. Revolucija 1848 ostala je buržoaska, moć vladara je bila oslabljena, ali ojačana moć buržoazije. Carevi i aristokracija učinili su »sveti savez« sa buržoazijom protiv proleterske klase. Sve se je slilo u jedan front protiv proletarijata. Marks je brzo progledao novu situaciju, novog snažnog neprijatelja, koji je u mužnom veku, dakle još prilično daleko od smrti, preuzeo vladu nad svetom. Proletarijat treba da se sprema na tešku i dugu borbu, a prelazno vreme, koje ga do dana konačne borbe i revolucije čeka, treba da upotrebi k svojemu fizičkomu i kulturnomu ojačanju. Prelazno vreme mirne klasne borbe trajalo je od 1850 do 1914 godine, dakle dosta dugo, tako dugo, da su mnogi radnici i radnički vodje mislili, da vreme mirne klasne borbe uopće neće nikad preći u revolucijonarnu epohu. Protiv revolucije postavili su reforme. Bez revolucije, bez krvi, mirno, nižući reformu za reformom preći ćemo neopaženo iz kapitalizma u socijalizam, govorili su reformisti. I tako su se zaljubili u ideju mirnog razvitka i uljali u san čekanja automatskog prelaza, da ih ni topovi svetskog rata, ni revolucijonarna borba ruskog i svetskog proletarijata nemogu iz sna da probude. Šta više, većina njih, kad su videli, da proletarijat prilazi revoluciji, postavili su se kao dosledni reformisti protiv revolucijonarnog proletarijata i time došli automatski — ne u socijalizam — već u buržoaske, kotrarevolucijonarne redove. Postadoše saveznici buržoazije a zakleti neprijatelji revolucionarnog proletarijata i socijalizma! Kad radništvo diže barikade, onda ko nije na radničkoj strani, jest na protivničkoj, kapitalističkoj. Sredine nema! Ko hoće da stoji u sredini na tog se puca sa obiju strana.

Ali šta baš mora doći do gradjanskog rata, do revolucije? Nebi li se joj doslednom, oštrom borbom za reforme moglo ugnuti? U čemu je razlika izmedju reformista i revolucionaraca?

Revolucionarci nisu takovi krvoloci, kao što to buržoaske sluge tvrde i mnoge dobre i ustrašene dušice veruju, oni svi žele da se k socijalizmu dodje sa što manje žrtava, ali znanost i praktičan život ih uče, da će kapitalisti upotrebiti sva sredstva, da svoje privilegije očuvaju, da očuvaju svoju vlast i bogatstvo, stečeno na žuljevima miliona radnika, u krajnjem slučaju da će biti pripravni do upotrebe protiv radnika vojničku silu (ta zašlo drugo i drže vojništvo?!), dapače da pozovu i tudjinske vojske protiv svog proletarijata (kao što to čine ruski kapitaliste), dakle da bi bila ludost i nepoštenje proletarijat danas varati i lagati mu, da će se ispod kpitalističkog jarma osloboditi bez revolucionarne borbe, kad tako lako i jednostavno to ići neće. Silu će trebati upotrebiti, krv će teći, revolucijo će trebati raditi ne zato, jer proletarijat i revolucionarci to žele, već zato, jer kapitalisti to hoće. Danas je sve u rukama kapitalista. Da im njihovo vlasništvo bude sigurnije, kapitalistička klasa je postavila na noge ogroman državni aparat. Proletarijat hoće da to vlasništvo predje u njegove ruke, u ruke sviju radnika i seljaka. Kapitalisti to nikako ne će da dopuste. Šta dakle preostaje? Ili se radništvo mora odreći svoje ideje ili — ako hoće da se oslobodi — onda mora biti pripravno da silom, žrtvama i revlucijom uništi vlast gospodujuće buržoazije.

Radništvo i seljaštvo neće više do bude magarac, koji će gospodi nositi vodu za gozbu i svatone, radni narod hoće da živi fizičko i kulturno slobodno — dakle treba da budę pripravan za revoluciju. Revolucija je neminovna, neizbeživa!

Sloboda se ne dobiva na dar, nju treba izvojevati, oteti!

Revolucionarni socijalisti nisu protiv reforama, kako i to mnogi lažno tvrde i mnogi krivo veruju. Oni se dapače bore najžešće za razne reforme, potrebne radnomu narodu za njegov telesni i duševni razvitak, ali ne zaboravljaju nikad, da i tu reforme samo do neke stanovite mere pomažu. Nižući ref. za reformama, da mi dolazimo u stanoviti momenat, gde se treba odlučiti ili za revoluciju ili za kapitalizam. Uzmimo za primer metalnu industriju, koja je u ovo zadnje vreme otkrila veličinu krize kapitalističkog sistema. Prvi korak je organizacija radnika, to je prva novost, prva velika reforma u sadanjem društvu. Dolazi pak skraćenje radnog vremena i povišenje plaća. Bez tih reforama proletarijat bi zakržljavio, propao u duševnoj i telesnoj bedi, ali uza svu važnost, šta dajemo tim reformama, moramo konstatirati, da povišivanjem plaća i skraćivanjem radnog vremena nikad k socijalizmu ne bismo dospeli. I pri najvišim plaćama radnici bi bili najamni radnici, kapitaliste bi i nadalje bili vlasnici fabrika i ostalih proizvodnih srestava, fabrički produkti bi dolazili i dalje u ruke kapitalista, koji bi ih kao robu na trgu i unapred prodavali. Slobodna konkurencija, trg, roba, najamni rad, privatno kapitalističko vlasništvo bi ostalo dalje — a to je baš ono šta sačinjiva jedro današnjeg kapitalističkog društvenog procesa. Kapitalizam ne znači — u prvom redu — imati mnogo novaca, već znači stanoviti način proizvodnje i izmene dobara. Za socijalizam je važno ukinuti konkurenciju, najamni rad, privatno kapitalističko vlasništvo i — pozitivno — urediti vodjenje cele industrije po jednom racionalnom planu, koji se neće brinuti za privatne dobitke, nego za potrebe čitavog pučanstva, radništvo u prvom redu ima odlučivati o planu proizvodnje, ono ima upravljati fabrikama, proizvodnjom i izmenom dobara. Prva reforma u tom pogledu bila je u priznanju radničkih pouzdanika, druga — veća, važnija i dublja — je u priznanju radničke kontrole. Ona već ima revolucionaran karakter. U Italiji n. pr. uvešće se sada radnička kontrola u svih 10—15.000 fabrika i većih poduzeća. Radnički fabrički pouzdanici neće se odsad brinuti samo za materijalni položaj radništva svoje fabrike, već će se upustiti takodjer u vodjenje fabrike (odkud i uz kakovu cenu se dobivaju surovine, kamo i uz kakovu cenu se šalje gotova roba, kako se vode fabričke kancelarije, odkud se nabavljaju strojevi itd.) u vodjenje cele te industrijske grane, dapače dobiti će pogled u celu industriju, jer su sve fabrike i sve industrijske grane od sebe odvisne i sve imadu medjusobno žive veze. Ne smemo zaboraviti, da ta velika reforma dolazi tek posle ruske — revolucije, nu i opet ne smemo misliti, da je ruska revolucija učinila radničku revoluciju u drugim zemljama suvišnom, ne, ona im je tek put — olakšala. Radnička kontrola neće i ne može odstraniti kapitalizam, ona ne će biti polaznom tačkom pomirenja sa kapitalistima, već nove borbe. Proletarijat je ojačao svoje pozicije i sad će ustostručenom snagom navaljivati na tvrdjavu kapitalističkog monopola, izrabljivanja i samovolje. U fabrikama razviće se borba za novu ustavu. Kapitaliste će u svakoj sitnici praviti poteškoće radničkoj kontroli, proglašavaće je za savetujući, podredjeni organ, sebe će i nadalje smatrati za »gospodara« poduzeća, radnici na protiv ići će za tim, da raširе punomoć svojih pouzdanika, u svojem fabričkom odboru videće upravnika poduzeća, a u kapitalistu i njegovim direktorima tek tehničke sile. Borba je neizbeživa. Doći će momenat, kad će se odlučivati, da li će biti vlasnica fabrika, železnica, banki itd. i unapred kapitalistička klasa ili proletarijat. To će biti dan revolucije, velike socijalne revolucije. Revolucije za to, jer se ne će odlučivati o jednoj fabrici ili jednoj industrijskoj grani, već o čitavoj industriji, veleposedu, bankama — o ovem bogastvu — u taj dan prelazi i sva država u ruke nove vladajuće klase, vlast sarog državnog aparata — sudovi, razni uredi, vojske — je u jedan dan slomljena, a nova vladajuća klasa stvara si novi državni aparat, da pomoću njega provede svoje namere, koje konačno znače ukidanje svake nejednakosti i nasilja. Sve diše novim duhom, sve funkcionira u novom smislu, baš protivno dosadanjem. Suverenitet buržoazije može biti dugo potkopavan, ali ukinut on može biti samo najedanput i integralno. U isto vreme i najedanput biće uspostavljen suverenitet proletarijata t. j. diktatura proletarijata.

Zadnji pokret kovinara (metalnih radnika) značio je u svojoj najžešćoj fazi privremenu socijalizaciju cele kovinarske industrije, nekoliko tisuća poduzeća, pa šta se je u par dana pokazalo? — Da treba okupirati, ekspropriirati i socijalizirati i ostalu industriju i rudokope, železnice, parobrode i banke, jer inače bi okupirane fabrike ostale bez ugljena, električne sile, surovina, novaca za plaću itd., ili da treba obnoviti (uz neke reforme makar) staro stanje. Dakle ili socijalizacija u svemu i istovremeno— a to je već revolucija — ili stari kapitalistički odnosi. Tako isto ni diktatura proletarijata, ne da se o stvariti malo po malo: danes kod suda, sutra u općini, pak u vojsci itd., ne, to je nemoguće — ako hoćemo diktaturu (vlast) proletarijata onda i opet moramo hteti — revoluciju.

Reformu i revoluciju ne sme se stavljati protiv sebe, one su obe jednako nužne, jednako neizbežive, one imadu svaka svoju epohu. Epoha reforama je bila u drugoj polovici XIX. stoleća, XX. stoleće pripada revoluciji. Mi radeći direktno za revoluciju, dobivamo usput i reforme, jer buržoazija da oslabi revolucionarni pokret daje reforme. Nu sve te reforme su preslabi palijativi, da ublaže opravdani gnjev proletarijata na civilizovanu buržoaziju, koja je uništila duševnu i materijalnu kulturu celog čovečanstva. Sat buržoaske vladavine je odbio! Bije sat radničke revolucije! Bez nje nema socijalizma, bez socijalizma nema oslobodjenja radničke klase ni sreće i blagostanja čovečanstva.

Kongres istočnih naroda u Baku

Robovi Azije, koji čame pod jarmom evropskog imperijalizma, dižu se u borbu za svoje narodno i socijalno oslobodjenje. Njihov prirodni saveznik je velika sovjetska, radnička Rusija, koja podupire svim silama sve potlačene narode celog sveta. U prvoj sedmici sept. vršio se je prvi veliki kongres naroda bližeg Istoka u Baku. Na kongresu su bili 1273 delegata, medju njima 55 žena. Zastupani su bili sledeći narodi: Gruzinci 10 delegata, Armenci 157, Uzbeci 15, Perzijanci 192, Baškirci 1, Arapi 3, Kalmici 3, Hazari 11, Hurdi 8, Dešinci 25, Džamsti 12, Židovi 42, Andažarci 10, Sardi 10, Kirgizi 47, Tadžici 60, Indijci 14, Knezi 8, Kurejci 3, Avari 7, Tokinci 2, Čečenci 82, Kabardijci 9, Ingušijci 12, Rusi 104.

Predsednik kongresa Zinovjev pozvao je u vatrenom govoru udbonike kongresa, da se ujedine protiv tlačitelja i da započnu sa svetim ratom za socijalno i narodno oslobodjenje sviju Istoka. Govor Zinovjeva oduševio je neizmerno prisutne delegate. Oni potegnuše mačeve i handžare prisižući orvetu Lojdu Džordžu i Millerandu svima jezicima Kavkaza, Male i Sredrje Azije.

Na predlog Zinovjeva kongres je izabrao Akcioni Odbor, u koji šalje svaki narod Azije i Kavkaza po dva delegata, od kojih jednog izaberu komunisti a drugog neutralni deo dotičnog naloda. Osim toga imenovao je kongres trajnu deveteročlansku komisiju, u kojoj zasedaju i dva zastupnika III. Internacionale. Komisija vršila je u vreme kongresa svoje prve sednice, gdje je Zinovjev predložio opširni program delatnosti medju istočnim narodima. Akcioni Odbor imaće svoje sedište u Baku, glavnom gradu sovjetske republike aserbejdžanske, radiće u vezi i pod vodstvom III. komunističke Internacionale. Enverpaša, poznati i turski nacionalistički vojskovodja i Kemalpaša, predsednik odbojne anatolsko-turske vlade, koja vodi u Maloj Aziji rat za oslobodjenja ispod vlasti francuskih, engleskih i talijansih kapitalista, poslali su kongresu izjave, da su pripravni podupirati revolucionarni rad III. Internacionale u Aziji. Sličnu izjavu podao je takodjer Ibrahim Talibej, zastupnik »Turskog društva za obranu narodnih prava«.

Dosad potlačeni narodi Istoka dižu, a oni, koji su dosad bili tlačitelji, — kao Turci — vide da spas njihovog naroda ne spočiva u tlačenju ostalih naroda, već u slogi sa njima.

IZ STRANKE

Deželna zveza socijalistične stranke Jul. Benečije

Deželni izvrševalni odbor je preložil vsled zadnjih dogodkov

redni deželni kongres
na dneva 25. in 26. t. m.

DNEVNI RED:

1. Imenovanje predsednika in verifikacija mandatov.
2. Moralno in finančno poročilo: poročevalec Benetti.
3. Propaganda poročevalca: Benetti in Regent.
4. Politično, sindikalno in zadružniško gibanje: poročevalec Passigli.
5. Pokrajinske zveze in krajevni odbori: poročevalec Tonet.
6. Tisk: a) moralno poročilo; poročevalci: Passigli, Regent, Fovel; b) finančno poročilo: poročevalec: Inwinkl.
7. Upravni svet lista »Lavoratore«: poročevalec Inwinkl.
8. Problemi Julijske Benečije.
9. Zvezni statut.
10. Volitev »Zvezinega« odbora.
11. Razno.

Pravila.

za pristop in za udeležbo na rednem deželnem kongresu, ki se bo vršil dne 25. in 26. septembra v »Delavskem domu« v Trstu:

1. Pravo udeležbe na kongresu imajo vse ustanovljene sekcije, ki imajo pravico do toliko glasov, kolikor je dvignenih in redno vplačanih izkaznic. Izven tega se udeležijo kongresa člani deželnega izvrševalnega odbora, kontrolnega odbora, ravnatelj lista »Lavoratore« in ravnatelj lista »Delo,« ki pa imajo odločujoč glas le v slučaju, ako so obenem delegati sekcij. Kongresa se smejo udeležiti s posvetovalnim glasom tudi zastopniki »Deželne mladinske zveze«.

2. Vsaka sekcija more biti zastopana le po enem delegatu, neglede na število svojih članov. Sekcije z **nad 200 članov,** morejo izvoliti več delegatov, in sicer enega za prvih 200 in druge za vsako nadaljno ali začeto stotico. Takim sekcijam se priporoča tudi izvolitev zastopnikov manjšine. Delegate se mora izvoliti na posebnem sekcijskem zborovanju z večino glasov in priporoča se radi tega, da zamorejo oni zvesto spoštovati mišljenje in stremljenje zastopanih, da imajo svoj sedež v kraju omenjene sekcije.

3. Vsak delegat se mora izkazati s poverilnim pismom ali izkaznico svoje sekcije. Iz tega pisma ali izkaznice mora biti razvidno število od sekcije dvignjenih izkaznic.

4. V poimenskem glasovanju, — ki se vrši, ako smatra to predsedništvo za umestno, ali na zahtevo najmanj 15 delegatov — ima vsak delegat toliko glasov, kolikor ima njegova sekcija — članov. V slučaju, da je na kongresu več delegatov ene sekcije in ni od slednje ali od delegatov samih le en poverjen da glasuje, ima vsak delegat sorazmerno enako število glasov.

5. »Delavske zadruge«, »Kovinska zadruga«, »Stavbena zadruga«, »Višji kulturni svet« in »Delavske zbornice« so vabljene, da pošljejo po enega zastopnika.

Zastopnik, katerega pošljejo goriimenovane organizacije, mora biti vpisan v »Socijalistično stranko.«

Deželni izvrševalni odbor.

Pomagajmo političnim preganjancem

Političnim, strokovnim in kulturnim organizacijam v Jul. Benečiji

Sodrugi, delavci!

Ona reakcija, ki divja že nekaj mesecev kakor vihar v teh naših nesrečnih pokrajinah, nima namena da bi pojenjala.

Na sto in sto naših sodrugov ječi po ječah ker so zakrivili velik zločin, da so se izjavili za komuniste. To so sodrugi iz Vodnjana, Pulja, Trsta, Krasa in mnogih drugih delov Goriške in Istre, ki že dolgo časa čakajo na razpravo, koja naj jih reši zapora. Mora jih rešiti, ker niso ni esar zakrivili. Toda v zapore prihajajo vedno novi sodrugi, vedno nove žrtve. Naša dolžnost je, da pomagamo na vse mogoče načine onim, ki se žrtvujejo in trpe za komunistično idejo. Otroci in družine onih, ki ječe po zaporih in bolnišnicah, vprašajo po pomoči za svojce in mi smo dolžni, da jim jo damo.

Po incijativi političnih in strokovnih organizacij se je izvolil v Trstu **„Permanentni odbor za politične preganjance“,** ki si je prevzel tudi nalogo, da poskrbi zatožencem pravovarstvo. Ta odbor bo pričel nabirati prispevke za preganjance. Nabrane svote v denarju se bo objavilo v strankinih listih. Sedež odbora se nahaja v Delavski zbornici v Trstu, via Madonnina 15, vrata št. 15 Nabirajte pridno in pošiljajte nabrane darove redno na omenjeni urad.

Domači vestnik

Plačani

Tako je naše mnenje, da ni na svetu bolj zvitih in gospodarsko bolje situiranih ljudi kot so socijalisti in ljudski uporniki sploh. To mnenje se je utrdilo v nas vsled čitanja meščanskih in nacijonalističnih listov. Zakaj, kdor čita te liste, se mora prepričati, da so bili socijalisti in ljudski uporniki od nekdaj in povsod plačani. Meščanski angleški listi vedo povedati, da plačuje katoliška cerkev irske katoličane zato, da se upirajo angleškemu nasilju. Tudi Indijci plačujejo Irce. Leta 1905. je vedela tržaška »Edinost« prav natančno povedati, da so bili plačani takratni ruski revolucijonarci, ki so se borili na barikadah v Petrogradu proti ruskemu carizmu, od Japoncev in Nemcev. Vsem nam je dobro znano kako je pisalo vse erbentino časopisje, in slovensko tudi, da so bili plačani Lenin in ruski bolševiki, ko so naredili svojo revolucijo, od Nemcev. Kadar so stopili jugoslovanski železničarji v stavko in je prišlo do znanih krvavih izgredov v Ljubljani, je poročala tržaška resnicoljubna »Edinost«, da so bili plačani slovenski komunisti od Italijanov. »Edinost« je vedela takrat tudi natančno kdo je prišel v Trst po 4 milijone lir, ki jih je nesel v Jugoslavijo, da plača komuniste. V Julijski Benečiji dobivajo italijanski socijalisti, tako poroča vsak dan ital. nacijonalistično časopisje, denar iz Jugoslavije zato, da ustvarjajo tu revolucijonarno razpoloženje proti Italiji. Obratno imajo pri političnemu društvu »Edinost« v Trstu dokaze v svojih rokah, da smo plačani mi slovenski socijalisti od italijanske vlade zato, da pišemo proti Jugoslaviji in da delamo protinarodno delo. Pred časom so se uprli hrvatski kmetje proti vladi v Belemgradu. Kdor je čital »Edinost« od četrtka t. j. od včeraj, izve, da so tudi oni hrvatski kmečki uporniki plačani od Italije. Tako bi lahko pripovedovali do jutri. Umazane meščanske in klerikalne duše, ki nimajo nobenega ideala, ki primejo peresa v roke da ne bi bili zato plačani, si ne morejo domišljati, da bi bili na svetu tudi neplačani revolucijonarci. Ne gre jim v glavo, da bi se ljudje borili brezplačno za svoje pravice. Škoda, da mi ne vemo od kod so plačani fašisti in od kot so plačane one plitve duše, ki se zbirajo pri tržaški »Edinosti« zato, da obmetujejo z blatom poštene ljudi. Eno je pa gotovo. Ako se že plačuje, tedaj se plačuje z ljudskim denarjem, ki ga jemljejo vlade iz državnih blagajn. Ali ni vredno se boriti proti takim vlačuan, ki so same korumpirane in korumpirajo ves svet? Vredno je in potrebno.

Pa še nekaj. Našim ljudem priporočamo naj za božjo voljo verjamejo, da se cedi v Jugoslaviji po cesti med in mleko in da se tam ljudje upirajo in, da so nezadovoljni samo radi tega, ker ne morejo pojesti toliko piščancev kolikor jih pride dan za dnem, uro za uro v usta jugoslovanskih državljanov. Kdor ne verjame, da ni v Jugoslaviji vse dobro, ta je nedvomno od koga plačan in vreden, da se ga obesi. Če je slučajno tam še kaj malega slabega, to se bo polagoma vse poravnalo. Saj imamo demokratične Korošce, velike jugoslovanske Tavčarje in v Trstu Ščeka, ki skrbi za narodno klerikalno navdušenje in za zabavo Slovencev v Julijski Benečiji.

Pa da ni lepo na svetu?

—×—

Strankino zborovanje v Trstu. Sinoči se je vršilo v Trstu zborovanje članov tržaške sekcije socijalistične stranke. Udeležba je bila ogromna. O političnem položaju je poročal sodrug Regent. Za njim je govoril o tržaških dogodkih sodrug Passigli. Oba govornika sta bila aplavdirana. Zborovanje je izvolilo delegate za nedeljski deželni zbor in je bil končno izvoljen nov politični odbor iz sledečih sodrugov: Herman Bradasch, dr Benevent Coglievina, Silvij Gasivoda, Anton Juraga, Anton Lonzar, Franc Premrù, Ivan Regent, Odorik Visintini in Nikolaj Zaharija.

Splošna stavka pomorskih delavcev. V četrtek t. j. včeraj so počivali v tržaški luki vsi parniki. Napovedani odhod se niso vršili kljub temu, da je bilo na več parnikih že vse polno potnikov. Parnik »Prinz Hohenlohe« je imel odpluti ob 8 zjutraj .Bil je že prenapolnjen s potniki. Vse je že čakalo na odhod in na pomolu »Audace« je bilo polno občinstva, ki je z robci pozdravljalo sorodnike na parniku. Toda kljub pozdravljanju in mahanjem z robci se parnik ni ganil. Očividno za odhod parnikov niso zadostili pozdravi in robci. Treba je še nekaj drugega in tega ni bilo. Ljudje so pričenjali postajati nervozni in jezni. Končno se je stvar pojasnila. Zgodilo se je sledeče: Po noči, ko je bilo na parniku le malenkostno število osobja, je vdrlo na parnik nekaj okolu 40 fašistov z revolverji v rokah. Nekaj fašistov je obkrožilo pičlo število pomorščakov, dočim so pričeli drugi preiskavo po kabinah. V kabini mornarjev so našli Leninovo sliko, jo raztrgali in vrgli v morje. Nato so fašisti odšli. Dogodek so naznanili mornarji svoji zvezi, ki je pričela pogajanja z oblastmi. Med tem so pa mornarji zahtevali popolno zadoščenje in izjavili, da ne bo odplul noben parnik dokler ne dobe tega splošnega in popolnega zadoščenja. Lenin, so dejali, se mora vrniti na parnik in naj dobi oblast njegovo sliko odkoderkoli. Zjutraj se je podal kapetan Biffi, tajnik zveze mornarjev, na čelu kakih tisoč mornarjev na veliki trg pred palačo generalnega civilnega komisarja. Redarji so hoteli mornarje razkropiti, toda ti so dali vedeti, da so pripravljeni na vse, tudi na najhujše raje nego bi se pustili spraviti iz velikega trga. Ostali so torej na trgu dokler se Biffi ni vrnil iz generalnega komisarijata kamor je bil povabljen. Sodrug Biffi je zahteval vrnitev Leninove slike in oborožitev mornarjev. Generalni komisar Mosconi je obljubil, da bo dal v bodoče mornarjem na razpolago redarje. Mornarji so to ponudbo odklonili češ, da se bodo sami bolje varovali in branili. Končno so dobili mornarji popolno zadoščenje. Dobili so svojega Lenina in zagotovljeno jim je bilo, da se uvede proti fašistom stroga preiskava. Zato so mornarji sklenili, da končajo štavko opoldne kar se je tudi zgodilo.

To je prva lekcija, ki so jo dobili fašisti. V kratkem bodo dobili še druge. V tem naj bodo le gotovi. Mornarjem pa naš pozdrav in naše čestitke za energični nastop s katerim so se postavili v prve vrste zavednega proletarijata.

OBČNO KONSUMNO DRUŠTVO V IDRIJI priredi v nedeljo, dne 26. t. m. od 14 ure popoldne do 22. zvečer veliko zadružno veselico na svojem posestvu v Podrsteji v vsakem vremenu. Vstopnina prosta. Vspored: godba, petje in ples. Dobiček veselice je namenjen za komunistično posojilo. Zadružniki pridite vsi!

Rekonstrukcija šolskih svetov. Generalni civilni komisarjat v Trstu naznanja, da bo izdal ministrski predsednik v kratkem odredbo za zopetno sestavo okrajnih šolskih svetov in, da se vrše priprave za gospodarsko sistemiziranje učiteljstva na Goriškem in v Istri.

Časi se izpreminjajo in z njimi tudi gospodje, ki danes pišejo tržaški narodno-klerikalni list, ki se mu pravi »Edinost«. Vsled izpremembe položaja je postal sodrug Hreščak najboljši in najresnejši slovenski učitelj. Poleg njega so postali dobri tudi drugi učitelji. Pred leti ni bilo tako. Gospod Šček se gotovo še spominja kako je ravnal pred vojno slovenski klerikalni šolski svet na Goriškem s slovenskimi socijalističnimi učitelji. Danes je italijanska vlada, ki hoče premestiti Hreščaka. Pred vojno je bil slovenski klerikalni šolski svet, ki je hotel premestiti Hreščaka in druge slovenske socijalistične učitelje. Ubogi učitelj Malcanot, ki ga ni še, žal, med nami, je bil spravljen od klerikalnih magnatov v tak moralni in gospodarski položaj, da je bilo treba res le njegovega poguma in njegove odločnosti, da je premagal vse klerikalne šikane. Toda. Kaj to. Zatiralci so bili Slovenci, in ker je bilo tako zatiranje narodno zatiranje, je bilo sladko zatiranje.

Toda.... pardon. Saj smo pač čitali v »Edinosti«, da se ne sme govoriti ničesar slabega med narodno gospodo. To je greh. Dolžnost narodna je potrpeti vse krivice in vse zlo v narodu, da bo smela gospoda biti vesela.

Preiskave. Generalni civilni komisarijat, je odredil — tako pravijo — strogo preiskavo radi dogodkov, ki so povzročili 24urno splošno stavko mrnarjev in pa preiskavo, da se izve kdo je ukradel truplo ubitega redarja z bolnišnice. Ljudstvo ve za te preiskave, pa se smeje. In kdo se ne bi smejal, ko je vendar jasno kot beli dan, da operirajo fašisti dogovorno z vladnimi nastavljenci. Vsled preiskave so bili takorekoč aretirani glavar fašistov odvetnik Cianta in tajnik fašistov Dagnino. Zgodilo se jim ne bo ničesar, ker je vojno sodišče pač samo za.... socijaliste.

Železničarji prejšnjih železniških uprav zahtevajo sistemiziranje plač. Vsled dejstva ker ni še uprava italijanskih železnic uredila gospodarskega položaja železničarjev bivših železniških uprav, je poslala včeraj komisija prizadetih železničarjev železniškemu ministru sledeči telegram:

»Železničarji bivših železniških uprav se nahajajo že dolgo časa v neznosnem gospodarskem položaju. Dva meseca čakajo že sedaj zaupljivo na obljubljeno sistemacijo. To kar se je dalo železničarjem na račun kot predujm na njihove opravičene zahteve ne ublaži njihovega položaja in ni niti častno za železničarsko upravo. Zato pričakujejo sedaj od vlade, da uredi zadevo takoj in da popravi njim storjeno krivico.

Podpisani: **Prelc, Marusig, Gruden, Bosetti.**

Predujmi na račun vojne odškodnine. Generalni civilni komisarijat objavlja: 1. Kreditni zavodi v Julijski Benečiji, člani zveznega kreditnega zavoda za povzdigo Benečij, ki so pooblaščeni dajati predujme na vojno odškodnino, so že začeli razvijati blagodejno delovanje. Z velikim zadoščenjem se radi tega lahko gleda na številke o izvršenih operacijah do 30. junija t. l. Deželni hipotečni zavod v Gorici je dovolil 704 predujme v znesku 15.660.880 lir, državni zadružni kreditni zavod v Trstu 319 v znesku 2,492.150 lir in istrski hipotečni zavod 10 operacij za 337.200 lir. Skupaj je bilo torej anticipiranih v prvem polletju tekočega leta 18 milijonov in 427.150 lir. Te številke dokazujejo, da se obnovitveno delovanje, ki je bilo prepuščeno rečenim zavodom, skrbno in praktično izvršuje in radi tega je dovoljeno upanje, da se bo nadaljevalo v razmerju, ki bo vedno bolj odgovarjalo potrebam prebivalcev, ki so bili oškodovani po vojni.

HENRY BARBUSSE:

SVIDENJE

Šta sva drug poleg drugega. — Moj spremljevalec je tih, gleda na desno, se ozira na levo.

Potem postoji zopet, kakor prej na gorniji cesti. Sišim ga potuglasno ječljati:

Kaj? Smo že tu... da, da, tukaj je.

V resnici nisva zapustila navnine ter stojiva še vedno v oni zapuščeni, izžgani pustinji — in vendar sva v vasi Slouchez!

Vasi ni več. Nikdar nisem videl kje tako izginule. Allain-Saint-Nazaire in Carency sta še ohranili vnanji videz selišča, s svojimi vpadlimi in odkrušenimi hišami, s svojim apnom in opeko zasipanimi dvorišči. Tukaj je nasprotno izgubilo vse vsakršno obliko; ostal je le še obkrajec podrtih dreves, ki nas obdaja sredi megle, sredi dozdevne ckotice. Ne ena stena, nobena mreža, niti ena vrata niso ostala; presenečeno zapaziva tlak pod ruševino tramovja, kamenja in železa; tukaj torej je bila cesta!

Vse to izgleda kakor zamotan, umazan in močviren predmestni prostor, kamor bi mesto odlagalo redno skozi leta, ne prizanašajoč niti praznemu prostorčku, grobljo, svoje napake, trhel zidarski materijal in svojo staro opravo: enakomerna grobeljska- in odpadkina plast je, v kateri se pogreza in kobaca počasi in tradapolno naprej. Obstrelievanje je tako prevrglo reči, da je odvrnilo tok mlinskega potoka; po čudnem naključju tvori ta na ostalem delu malega prostora, kjer stoji križ, malo jezerce.

Tu in tam par gramatnih luken, v katerih gnijejo zjedeni in nabrekli konji; v drugih voltinah ležijo precistanki človeškega telesa, raztrganega in porazmetanega z groznim granatnim truščem.

Po čez steze, ki nalu pelje preko te razvaline in čez oni nasipni val pod globoko nebesno bridkostjo, leži človek, kakor da bi spal: toda on leži ploščato na zemlji, po čemer razločujemo mrtve od spavajočih. Nosilec hrane je, s svojim, na usnjatem jermenu privezanem, krušnim vencem in vrči prijateljev mu vise grozdasto na jermenskem svežnju preko ramena. Granatni drobec mu je zadinjo moč očividno vdrl hrbet in preluknjal. Mi dva sva na vsak način prva, ki sva ga našla, skritega in v skritem paldlega vojaka. Mogoče se že nazkroji, prej ko pridejo mimo drugi. Poiščem njegovo legitimacijo; ona tiči v strjeni krvi, v kateri leži tudi njegova desna roka. Prepišem to s krvavimi črkami zaznamovano ime.

Opravil sem to sam brez Poterlooja. On izgleda kakor mesečnik. Gleda in gleda venomer kakor blazen povsod na okoli; išče in išče v teh razcapanih in zamazanih rečeh, v tej praznoti, išče in raziskuje soparno obzorje.

Potem se vsede na počez ležeče bruno, ko je z nogo izbil z njega izvinjeni kuhenjski kotel. Vsel sem se poleg njega. Mokra — megla prši narahlo. Vlažnost megle se zbira v kapljice ni oblega reči z lahnim bleskom.

Poterloo mrmra:

»Bog oče!«

Otare si čelo in me proseče pogleda. Hot

Šolsko delovanje leta 1919-20 v goriškem okraju. Šolsko leto je pričelo s 1. oktobrom, toda vsled vojnih dogodkov še vedno v nenormalnih razmerah. Največje težkoče, katere je šolska oblast morala stopnjevalno premagati, so bile: nedostajanje primernih učilnic, popolno pomanjkanje učil in šolske oprave osobito v do tal porušenih krajih, občuten primanjkljaj starejših in izkušenih učnih moči itd. Spričo teh in drugih ovir se je zamoglo ob začetku dela otvoriti komaj 56 šol (od 85 pred vojno), a to število je ob zaključku narastlo na 75. Pri tem so tudi razredi razmeroma hitro naraščali; od 26 razredov v šol. letu 1918-19 se je ob zaključku leta 1919-20 dvignilo število istih na 123 (prirastek 37).

Iz na novo otvorjenih 13 šol in razširjenja razredov se je število šolobiskujočih otrok izdatno zvišalo, kar je razvidno tudi iz naslednjih številk:

Šolsko leto 1918-19: šolobiskujoči 7615; šolsko leto 1919-20: šolobiskujoči 10.432. Prirastek: 2807.

Pri ureditvi šole se je moralo pred vsem gledati na razmere, ki so nastale vsled vojne. Skoro polovica šolobiskujočih otrok je tvorila 1. šolsko leto. Radi tega so se morale osnovati paralelke k prvemu šolskemu letu, višje skupine pa opustiti. Vzrok temu je bil, da so morali otroci za časa svojega begunstva obiskovati drugojezične šole in še te zelo naredno, ali pa sploh jih niso; radi tega se je dogodilo, da 13 in 14letni učenci niso poznali niti abecede.

Otvoritev novih šol in razredov ter vpeljava pouka italijanščine v slovenskih šolah sta zahtevali, da so se sprejele v službo nove učne moči. Število učiteljstva, ki je štelo ob zaključku šol. leta 1918-19 95, se je zvišalo ob začetku tekočega leta na 116 in ob koncu istega pa na 142.

Zaključek tega šolskega leta se je zvršil 10. julija.

Ljudski oder

Podružnica »Ljudskega odra« Lonjer. V nedeljo, dne 26. t. m. ima podružnica v Lonjerju svojo **prvo veliko vrtno veselico** z mešanim programom in sicer na prostorih konsumnega društva v Lonjerju. Vabljene so tem potom vse podružnice »Ljud. odra«, da se udeleže te krasne veselice, ki nam jo priredi mladina v Lonjerju.

»Ljudski oder Sovraniško« ima danes zvečer ob 20 uri v društveni dvorani predavanje o aktualni politični situaciji. Predaval bo sodrug Anton Citiga iz Pulja. — Nihče naj ne manjka!

„Ljudski oder" pri sv. Ivanu v dolini naznanja vsem svojim članom, da se je knjižnica uredila in otvorila. Knjige bodo članom na razpolago vsak torek od 20 do 22 ure in vsako nedeljo od 10—12 ure. Odbor priporoča, da se vsi člani pridno poslužujejo knjižnice, katera ima na razpolago lepo število poučnih in zabavnih knjig. Knjiga naj bode vsakemu najboljša prijateljica, ker v izobrazbi uma in srca leži velika moč delavstva in knjiga nam nudi ono dušno hrano, katera nam bistri um in nam poplemenuje srce. Obenem pozivljamo vse one, ki imajo doma kako knjigo, katero lahko pogrešajo, da jo darujejo društvu, katera bo prišla vsem članom v korist.

N. N. je daroval društvu 5 knjig za knjižnico. Rebec Ivan je daroval društvu 10 l r v protest, ker se niso njegovi kolegi v prosti luki udeležili veselice „Ljudskega odra" na Sovranišču.

»Ljudski oder Podgora«. Prihodnji četrtek bo predaval v Podgori sodrug Ivan Regent iz Trsta. Upo in predmet objavimo pravočasno.

Podružnica »Ljudskega odra« v Solkanu. V nedeljo, 25. septembra ob 10. uri zjutraj se vrši sestanek za ustanovitev pevskega zbora. Vabijo se vsi pevci in pevke, kakor tudi oni, ki bi radi pristopili k pevskemu zboru, da se udeleže polnoštevilno zborovanja. Petje je najprijetnejši, oživljajoč pojav človeškega družabnega življenja in upamo, da najde tudi med našo »mladino in starino« radosten odmev! Sestanek bo v društvenih prostorih v šolski ulici. Na svidenje!

—×—

Višji kulturni svet o Trstu

otvarja natečaj slovenskega tajnika, do 30. septembra t. l. Ponudbeniki morajo dokazati v prvi vrsti, da so vešči slovenskega in italijanskega jezika, predvsem pa vpisani v stranko, ter morajo imeti akademično naobrazbo, ali vsaj ednako. — Pismene ponudbe in informacije daje slov. urad tajništva, ul. Madonnina št. 15. Za Višji kulturni svet

Matko Lovko t. č. tajnik.

ZA TISKOVNI SKLAD „DELA"

Za tiskovni sklad »Dela« je nabral sodrug Manfreda Franc iz Idrskega 18 lir. Darovali so: Manfreda Franc 2 liri, Miklavič Franc 2 liri, Manfreda Ignac 2 liri, Sovdat Ivan 2 liri, Fratnik Anton 2 liri, Berginc Jožef 2 liri, Kuriničič Ignac 2 liri, Jermol Jožef 1 liro, Volarič Jožef 1 liro, Volarič Janez 1 liro, Volarič Karl 1 liro. Skupaj L 18.

Danes izkazanih	L 18'—
Prej izkazanih	L 508'20
Skupaj	L 526'20

DAROVI.

— Za pogorelega sodr. Jerneja Humarja iz Čepovana daroval N. N. 10 lir.

Kmetijski pregled

Podružnica »Kmet. in vrt. gosp. zadruge v Trstu«, Padriče-Gropada je imela v nedeljo, 19. septembra t. l. svoj ustanovni občni zbor, katerega so se udeležili tamošnji člani v velikem številu. Občnega zbora se je udeležil strani matice odbornik Andrej Čok, ki je na kratko a jedernato pojasnil pomen zadružništva za kmeta, povdarjajoč posebno današnje razmere, kot zato najpripravnejši čas, da se tudi v naših krajih razvije zadružništvo do stopnje, ki je za današnje čase primerna. Podal je razna pojasnila o poslovanju zadruge. Učitelj Pahor je vprašal za informacije v nekaterih zadružnih zadevah ter je navzočim priporočal, da se zavzamejo za zadrugo, ki je vpoklicana zato, da kolikor toliko ublaži gospodarsko stanje našega kmeta. Izvolil se je naslednji odbor: Grgič Anton, Padriče št. 7 predsednik, Križmančič Anton, Gropada št. 29, Križmančič Anton, Gropada št. 34, Kalc Josip, Gropada št. 83, Grgič Vinko, Padriče št. 55, Grgič Lov., Padriče št. 15. Po izvolitvi odbora je bilo zborovanje zaključeno, nakar se je razvila živahna debata.

»Kmet. in vrt. gosp. zadruga« v Trstu je imela v nedeljo, dne 10. t. m. v Dolini na željo tamošnjih kmetov sestanek, ki je izborno uspel. Od strani matice so se udeležili sestanka predsednik Zlobec, blagajnik Klumpester in odbornik Lovro Čok, ki so razložili zborovalcem namen in cilje naše zadruge, pozivljajoč navzoče na solidarnost ker edino združeni si bomo mogli ustvariti boljšo bodočnost in če se bodemo zavedali svoje uloge, ki jo igramo kot kmetje, bodemo tudi dosegli ugled, ki nam gre po vseh predpisih. Govoril je tudi zaupnik iz Boljunca gosp. Slavec, priporočujoč navzočim, da se zavzamejo za zadrugo, kolikor je v njihovi moči. Zadruga, odnosno vodstvo iste, se zato tudi izkazujejo hvaležne svojim članom. Zborovanje se je končalo z živahnimi ovacijami zadrugi in z izvolitvijo zaupnikov. Zaupniki so: Lovrina Anton, Prašelj Josip, Prašelj Ivan ,Pangerc Josip, Jercoh Josip, vsi iz Doline.

Iz dežele

IZ GORIŠKEGA.

Limanice za kmeta.

»Goriška straža« z dne 16. t. m. milo javka in sladko prosi kmete, da se vsi vpišejo v km. društvo, ker le tam je odrešenje. Ko bomo namreč vsi kmetje v enim hlevu, t. j. društvu, privihrajo na plan razni Pavlice, v eni roki katekizem, v drugi gorjačo in z napisom na prsih: »Vse za domovino!« Sebe bodo križali z zlatimi križi, nas pa z gorjačo. Mi človeški materijal smo le ničvredna žara, kakor smo skusili sami v minuli vojni. — Enkko smo opazili v Jugoslaviji za časa našega begunstva. V najlepših ulicah in prostorih so se vrstile luksurijozne banke in posojilnice. Ena za drugo so za časa vojne tekmovale, da so po nepotrebnem kmetu vsitile posojilo. S tem so vsacega zalsužnile, da je moral trobiti v njih rog. In ako bi ne izbruhnila vojna, bi bili denarni zavodi na robu propada, kamor bi potegnili seboj še kmete vseh strank. Tako se je pa ojačil kapitalizem, in človeštvo je postalo kakor vedno njegova žrtev. V tem zmislu se je delalo in se še dela tudi na Goriškem. Halo! Svoj list, društvo, pa denarni zavod! Vse za peščico kolovodnjev, ali prav za prav za predsednika samega. Kmet, društvo Vrtojbe 500ih članov, je imelo svoj list, posojilnico, konzum, opekarno itd. Naše pridelke se je drago prodajalo v inozemstvo, in konec je bil isti kakor povsod. Tiskarna je razbila tekst listu, in za dolg nas iztožila potom odvetnika. **Za konsumnim društvom smo podedovali okoli 13 tisoč dolga, za opekarno 30 tisoč** in za kmet. društvom čez 70.000 kron tudi dolga. A milo ljubljeni rešilni angelj ubogega smeta, ki je bil predsednik, si je napolnil žepe s sadovi naših žuljev in šel je igrati isto ulogo v Jugoslavijo, ker tu so mu bila tla prevroča. In zapustil nam je plačevanje vseh grev.

Omeniti je še da smo volili tudi takrat svojega poslanca v drž. zbor. Toda on je pogorel — in mi z njim.

Da naše blago drago prodamo, in da zadobimo od vlade to kar hočemo, to je že vse preskušen humbug. Za nas kmete, trpine, ne nudi »deželan« s svojim člankom v »Goriški Straži« nobene rešitve — ampak — pogin in sužnost kapitalu.

KOMEN.

Pred časom se je tu ustanovila sekcija stavbinske zadruge in strokovne organizacije in še druge za delavstvo koristne kooperacije. Obenem se je ustanovila tudi delavska posredovalnica za delo. Cirkularno stanje vpisanih vseh strok na posredovalnici, ki deluje že od m. maja t. l., je nad 120. Odbor stavbinske zadruge je pooblastil nekega Žerjala iz Gabrovice, ki je tudi obenem privatni stavbinski povzetnik za zidarskega delovodja. Ta človek se obnaša na sledeči način. Prvič jemlje delavce na delo, ne da bi bili slednji vpisani v posredovalnico za delo, (z imeni dotičnih se razpolaga), toliko v svoje lastne povzetniške obrate, kakor k stavbinski zadrugi. Drugič kar se je posebno, v nedeljo 19. 9. 1920. javno opazilo, storil je 4 organiziranim zidarjem in enemu malovarju da so delali celi dan pri neki hiši, ki spada v njegovo privatno podjetniško področje. Ti delavci so sicer stalno zaposleni pri stavbinski zadrugi.

Ker so delavci radi teh dogodkov jak ogorčeni, se prosi kompetentne faktorje pri strokovni organizaciji, da se g. Žerjala informira, da obstoji za njega ravno tako sindikalna disciplina kakor za onega ubogega delavca ki si išče dela pri posredovalnici dela in čaka po cele mesece na delo, da si zasluži potrebni kos kruha za svojo družino.

Gosp. Dekolle, državni stavbinski poverjenik v Škrbini, naj tudi ve, da so se industrijalci obvezali da ne bodo zahtevali od delavcev dela na akord. V slučaju, da je to pozabil, naj vzame v roko »Kolektivno pogodbo za stavbinsko industrijo Julijske Benečije«, da se o tem natančneše prepriča. — Kamnoseški akcijonist Zandomeni v Nabrežini je bil njemu nekaj podoben, ali Nabrežinci so ga spametili.

Ako ne bodo te vrstice nič pomagale, naj vzame strokovna organizacija v Komnu zadevo v roke.

DORNBERG.

Vinarska in gospodarska zadruga v Dornbergu sklicuje za nedeljo 26. t. m. ob 10. uri dopoldne izredni občni zbor s sledečim dnevnim redom: 1. poročilo načelstva. 2. poročilo nadzorstva. 3. odobritev računov za l. 1919. 4. volitev načelstva in nadzorstva. 5. pristop k večji zadrugi. 6. raznoterosti.

BOVEC.

Dne 19. t. m. smo imeli v naši metropoli zopet shod stranke, na katerem je poročal sod. Kosič iz Gorice! Govoril je zelo prepričevalno in niti eden poslušalcev ni mogel dvomiti, da ni resnica, kar je on govoril! Vsem krščkom, koji so bili po večini zastopani na shodu, ni mogel nič napačnega povedati! Vse ljudstvo in tudi naše mamice so bile zadovoljne s poročilom sodr. Kosiča! Udeležba radi slabega vremena ni bila sicer velika. Na navzoče pa je napravila resnica dober vtis!

Popoldne smo imeli shod na **Žagi**, kjer je bila udeležba velika in je vse ljudstvo bilo navdušeno za govornika posebno pa resničnost in njegova resnična izvajanja. Vsi so se izrazili, da tako prepričevalnega govornika niso še slišali! Mi se vsi zahvaljujemo sodrugu Kosiču za njegov trud! On je moral radi slabega vremena, ki je prekrižalo avtomobilno zvezo ostati dva dni pri nas. V prvi priložnosti vabimo sodrugu Kosiča zopet v našo sredo! Da se tudi naši mlačneži in mevže zbude!

Shod je uspel, čeravno so nekateri naši nasprotniki delali nam nasprotno! Posebno so se — različnim našim prijateljem dopadli — naši lepi rdeči lepaki! Zdaj smo jih nabili na zid in kmalu jih ni bilo več! Enega je naš karabinierski brigadir nesel seboj v Kobarid, da pokaže to nesrečo na svojem poveljstvu! Še en njih častnik je ustavil avto pred enim našim lepakom, ter ga potaši snel in nesel seboj. Morda je mislil da je že proklamirana sovjetska republika! — Imamo pa v Bovcu še dva magnata, katera so pekli naši lepaki, in to sta gostilničar Rejder in njegov sin, kamor hodijo največkrat naši delavci! En sodrug je primerni lepak, in ko ga je videl ta sanček ga je vzel in vrgel stran, seveda ko ni bilo še nobenega gosta v sobi! Medtem pride neki sodrug-gost in ko vidi da ni v krčmi še nobenega lepaka, ga zopet pritisna novega. To je bil drugi a tudi ta je izginil čez pol ure. Ona dva gospoda naj ne mislita, da s tem ovirata kaj razvijanje naše ideje! Ne gospoda, tega ne bodeta dosegla! Opozarjamo naše delavstvo, da se izogibljejo te krčme in tudi prodajalne! Ker to so vaši nasprotniki, a vi jim nočete vaše groše v njih nikdar site mrhe! Noben delavec in noben sodrug naj ne hodi v ta hišo! Kdor ima kaj proletarske krvi v sebi se bo po tem ravnal. Gospoda Rejderja peče tudi naša oprovizacija, jezi ga da ne more on prodajati po oderanih cenah. Aprovizacija daje za polovico ceneje, kakor bi on hotel prodajati. Sodrugi, dokler bode aprovizacija tako upravljana kot je sedaj, bodite brez skrbi, da bi bili vi od iste oslepljeni. Gorje vam pa, ako bi ista prišla v roke drugim veletrgovcem, kot sta Rejder in Isidor Ostan! Slednji je rekel da delavec lahko izhaja s 4 lirami in 12 urami dela na dan! Sodrugi! Bojkot trgovini te pijavke! Nič eden naj ne gre v hišo, tega nesramneža, ki nima nikdar zadosti polne moštne! Sodrugi še enkrat vam kličemo, nobeden v te trgovine! Zahvaljujemo se v prvi vrsti sodrugu Pircu in potem celi aprovizacijski komisiji da tako vestno vodijo aprovizacijska dela. Resnica mora biti pribita, ali so oni naši ali ne!

Sodrugi, še eno gostilno imamo kjer se dela z našimi kmetskimi fanti in našimi sodrugi kot s psi! Naše fante se ima za zepite in zabite! Vprašate, katera krčma je to? To je krčma našega jugoslovenskega kapitalista Kofetrja, ki je po večini v Mariboru! Tu vodi krčmo njegova biserna hčerka Pavlinica. Sodrugi varujte se, vse te zalege! — Ne pustite pri Kofetarju niti vinarja več! Da ne bo mislila gospodična, da ste zopet zabili. — Sodrugi organizirajte se, vsak mora pripraviti še par drugih v organizacijo. — Sodrugi, odprite oči in glejte kje so vaši prijatelji in sovražniki!

IZ PULE.

»Delo« se kod nas jako malo čita. Istina je doduše da hrvatski radnici i seljaci južne Istre slabo razumedu slovenski, ali uz malo dobre volje — obzirom na to, da nemamo nikakvog hrvatskog pisanog socijalističkog lista — oni bi opet mogli da poseveču više pažnje »Delu«. Oni, eto mogu da čitaju talijanski ili naš pulski »Il proletario« i »Lavoratore«, ali mnogo je radnika i još više seljaka iz okolice, koji ne razumedu talijanski, oni su dakle bez ikakvog štiva i provode život u ubilačkoj duševnoj zapitiji. Naša razna socijalistička društva, koja već u bližoj okolici imademo, a koja će se morati osnivati i dalje, moraće si uzeti u dužnost da utru put »Delu« na selo.

Sa propagandom smo se nešto makanili. Svaku nedelju priredjuje naša socijalistička stranka javne skupštine po okolici. Pučanstvo rado sluša socijalističku reč i želi osnivati klasne organizacije. Protiv nas istupaju stare poznate firme: jugoslavenski nacionaliste («Socijalisti hoće da nas prodadu Talijanima«), popovi («socijalisti su protiv vere«), naravno puste se čuti i talijanski nacionaliste (to je »propaganda jugoslava«). Teško je svima ugoditi, a mi ni ne idemo za tim. Mi istupamo otvoreno i odvažnom se istinom na svetlo, bez straha da li ćemo se zameriti time kakovim sentimentalnom nacionalisti inteligentu jugoslavenskom ili talijanskom ili kakovom drugovcu — Hrvatu, koji uvek nosi vladajuću zastavu. U koliko gubimo simpatije talijanskih i jugoslavenskih lihvara i nesvesnej inteligencije, u toliko jače stičemo poverenje jugoslavenskih i talijanskih radnika i seljaka, koji svakim danom jasnije vide, da ne u međusobnom svadjanju, nego u međusobnom slozi je korist i spas radnika i seljaka cbiju narodnosti.

Interesantna je bila skupština u Urinici. Župnik je kod mise odvraćao narod da ne ide na socijalističku skupštinu, ali pučanstvo je baš išlo, došao je dapače i sam župnik. Isprva je htio da zapreči skupštinu i pozivao seljake, da ne puste naše drugove govoriti. Seljaci su naravno baš na protiv hteli da čuju socijalističku nauku. Župnik se je umirio. Počeli su sa gaćanim jugoslovenski i talijanski nacijonalisti. Tu so se složili i hrvatski ujedinjeni nacijonali napali internacionalnom socijalizmu, koja ugrožava njihove šovenističke tvrdjave. Slušatelji su znali respektirati svoju volju i prisilili par galamdžija da se umire, drug govornik je pak u jednosatnom govoru mogao točno i svestrano da objasni naš program. Uspeh je bio sjajan. Ono par talijanskih i »naših« nacionalista sakrilo se pod stol, mase su se kompaktno izjavile za socijalistički program i zahtevali osnutak organizacije. A župnik? No — kud svi, tudi i čelavi Mujo. Uzeo reč i počeo da se brani. I on da je od uvek protiv kapitalizma, buržoazije, militarizma, on da uopće prima celokupni socijalistički program, tek u pogledu vere, da ne može saglasiti s time da svako veruje šta hoće, već da bi trebalo sve »pravice« (t. j. privilegije) katoličke crkve njoj zasigurati. Drugim rečima. kako sam podupirao dosadašnje vlade, tako da sam voljan podupirati i radničko-seljačku sovjetsku vladu, samo ako meni zasigura dobru plaću.

Na kritiku talijanske popovske stranke od strane naših drugova, odgovorio je, da je istinu ta stranka izdala narod gospodi i da podupire u svemu nasilnu talijansku gospodu, na što mu je dobro odgovorio naš govornik: istina je, šta ste sad priznao, al je dalje istina i to, da kao što talijanski popovi podupiru talijansku gospodu, tako i jugoslavenski podupiru svoju gospodu i vi ste protiv talijanske popovske stranke zato, jer su i jugoslavenska gospoda protiv talijanske gospode.

Fijesak i smeh slušatelja pokazao je, da su svi dobro razumeli.

Da, seljaštvo i radništvo već razume reči pobune i osloboćenja, tek se hoće da bude neko, ko njihove napo jasne osećaje popuni i ujedini.

Vreme popovske i advokatske diktature je propalo, dolazi vreme radničke i seljačke sobode.

MIREN.

Dne 19. t. m. je bil pri nas javen shod, na katerem je poročal sodrug Tuma. Razložil nam je poljudno pomen komunizma in naše organizacije ter je konečno razložil tudi pomen zadruge stavbinskih delavcev, ki se namerava ustanoviti v kratkem za občine Poreč, Bilje, Miren, Sovodnje in Opatjeselo s sedežem v Mirnu. Miren je bil že pred vojno eden najbolj živahnih obrtnih krajev v okolici goriški. Imel je nekoliko sto čevljarskih in strojarskih in mnogo stavbenih delavcev. V Mirnu samem in bližini se nahajajo strojarne, apnenice in opekarne. V Mirnu je obstojala tudi že pred vojsko čevljarska zadruga, katero je ustanovila klerikalna stranka. Za časa vojne in bivanja na Štajerskem pa se je ta zadruga precej emancipirala. Dobro bi bilo, da bi se stranka zanimala tudi za to podjetje in mu pomagala na noge, ker je zadnji čas zadruga začela pešati zaradi laške konkurence. Škoda bi bilo, ako ne vzdrži zadruga svoje do sedaj precej ugodne pozicije.

Ustanovitev stavbinske zadruge je nujno potrebna, ker je vsa pokrajina razrušena in se mora domače prebivalstvo pridobiti za to, da se gane samo in ne prepušča gradbe razrušenih hiš zgolj italijanskim firmam, ki privedejo seboj tudi laške delavce, ki krumirijo. Posledica tega je, da slovenski delavci, četudi organizirani, delajo pod tarifo. Vedo dobro, da italijanski podjetniki dobe delavcev iz južne Italije kolikor hočejo, ki niso organizirani. Da si ohranijo zaslužek, delajo tudi oni pod ceno. Delavska zbornica v Gorici bi se morala prav intenzivno pečati s tem vprašanjem po eni strani, kako preprečiti prihod krumirjev iz Italije, po drugi strani pa navaditi domače delavce na strogo disciplino.

Po shodu se je izvolil začasni odbor za ustanovitev podružnic stavbne zadruge. Delavci, ki štejejo v svoji sredi nekaj prav inteligentnih ljudi in kažejo tudi precejšnjo solidarnost, so bili po shodu očitno zadovoljni, ter je pričakovati, da se v Mirnu ustanovi poleg močne strokovne organizacije stavbinskih delavcev tudi strokovna organizacija čevljarskih in strojarskih delavcev, močna zavedna politična organizacija in podružnica Ljudskega odra, ter se prične tudi z izobraževalnim delom.

KAJ SE NE SME V JUGOSLAVIJI OBJAVITI

Socijalizacija bank in industrije

Banka skupna last delavcev

Mi vemo, da izvirajo vsa zla kapitalistične družbe iz dejstva, da so vsa produkcijska sredstva v rokah veleposestnikov in kapitalistov.

Vemo tudi, da moremo doseči osvoboditev izpod tega jarma le na ta način, da vzamemo enosavno vsa ta produktivna sredstva iz rok kapitalističnega razreda in naj si bodo to posamezni kapitalisti, družbe posedujočih ali meščanska država in jih damo v roke delavskega razreda.

To se bo lahko izvršilo le tedaj, ko bodo imeli delavci in kmetje v rokah tako močno sredstvo, kakor so sovjeti.

Razume se, da moramo tu tako postopati, da iztrgamo kapitalu predvsem bistvene in najvažnejše točke, ekonomske glavne trdnjave kapitala. Drugič je potrebno, da začnem otam, kjer ni najtežje le iztrgati, ampak tudi nalaže organizirati in postaviti vse pod kontrolo in pregledovanje; vso stvar moramo tako urediti, da gre dalje kar najgladkeje. Kajti mi že vemo, da naloga delavstva in revnih kmetov ni ta, da bi bogatim vse pograbili in ta plen spraviti v svoje žepe, da bi vse razbili in razdelili, marveč, da je naša naloga v tem, da ustvarimo delavsko družbo, ki dela po gotovem načrtu in organizira produkcijo produktov in njeno razdelitev. Iz tega pa sledi, da mora delavski razred v prvi vrsti obdržati organizacije, ki so tudi prej bile, bodisi tudi samo v korist kapitalistom, in dal te organizacije spremeni ter jih tako uredi, da ne bodo služile kapitalistom in posestnikom ter špekulantom, ampak delavskemu ljudstvu.

Baš radi tega zahteva naša stranka, (in ta zahteva je že izpeljana) da se banke nacionalizirajo t. j., da pridejo banke v roke delavstva in kmetske države.

Navadno se misli, da je ves pomen bank v tem, da leži v njih na kupe zlata, papirnatega denarja in vrednostnih papirjev, in da hlepe komunisti po njih baš radi tega. V resnici je to drugače.

Sedanje banke niso sitno — vreče denarja. One so še mnogo bolj važne; namreč: banke so središče organizacije, glavna točka kapitalistične organizacije, ki obvladuje vso industrijo. Kako je to? Takole: Kapitalisti-industrijalci si nemoremo kopičiti dobiček in kapital se steka k njim kakor velika reka. Kje pusti kapitalist pridobljeni dobiček? Nekaj ga razmeče, zapije, zapravi. Ostalo — in tega je več — prihrani, da poveča svoje »podjetje« (kšeft). Tega pa ne more povečati vsak čas, ampak šele tedaj, ko prihrani zmatno solidno svoto, svoto ki je recimo dovolj velika, da si postavi novo tovarno in nakupi nove stroje. Dokler še nima take svote, naloži svoj denarni kapital v banko, da ne leži »zastonj«, in dobi potem od banke gotove procente.

Vprašanje je sedaj, če da denar v banki kar leži in tam sam od sebe raste. Gotovo ne. Banka razpolaga s tem denarjem po širni okolici. Ali ustanovi nekaj novih družb in prejema od tega gotov dobiček, ali nakupi kake delnice že obstoječih družb, ali nakupi nekaj delnic podjetij, ki so šele vzniknila. Za svoje delnice dobi obresti, ki so precej večje, kakor one, ki jih sama izplačuje svojim deponentom.

Ostanek ostane v banki. Ta ostanek se kopiči, kroži zopet po deželi in tako raste lastni kapital banke. Čim dalj traja to, tem bolj postajajo banke resnične lastnice industrijskih podjetij; nekatera podjetja imajo popolnoma v svoji posesti, druge je deloma. Izkušnja je dokazala, da zadostuje, če ima le 30—40% vseh delnic, da v resnici vse vlada. V Ameriki n. pr. vladera in vodita vso industrijo dve banki. V Nemčiji vodijo vse gospodarsko življenje na deželi štiri banke. Isto se je godilo v gotovi meri tudi v Rusiji. Ogromna večina velikih podjetij v Rusiji so akcijske družbe.

Ruske banke so mele zelo veliko število delnic teh podjetij, tako da so bile akcijske družbe v najožjem stiku in v popolni odvisnosti od bank, in so stale pod njihovim »poveljstvom«. Če vodi ena banka usodo mnogih industrijskih podjetij, je jasno, da je ena vrsta največjih bank v državu voditeljica vse industrije, da je središče, ki veže vse niti raznih podjetij. Zato se moramo polastiti bank, jih iztrgati iz privatnih rok, izročiti delavski in kmetski državi ali, kakor se pravi nacijonalizirati za neobhodne potrebščine delavskega razreda. Buržoazija, njen tisk in njeni prijatelji gotovo radi tega tulijo: »Komunisti so roparji, komunisti so tatovi! Ne ropajte ljudskega bogastva in prihrankov naroda!« Vsa ta besnost je popolnoma razumljiva: buržoazija čuti, da je nacijonalizacija bank izročitev glavne trdnjave in utrdbe kapitalistične družbe v roke ljudstva in da je to odločilen korak k razrušitvi starega sveta dobička in izsesavanja. Če se polasti proletarijat teh bank, potem ima že skoro vsjeti industrije v svojih rokah.

Z druge strani ni težko razumeti, da bi bilo nemogoče pognati kapitalista iz tovarne in plavža brez nacijonalizacije bank. Današnja tovarna je zavisna od banke: banka jo ali priposto poseduje, ali ima nekaj delnic, ali jih kreditira v kaki drugi obliki, na kak drug način. Predstavljamo si, da bi delavci v kaki tovarni vzeli vse pod svojo kontrolo. Če je banka v privatnih rokah, v rokah buržuazije, potem je takega podjetja — konec: banka izjavi, da ustavi vsak kredit. To je lako tako, kakor če se odreže dotinjavo od dovoza živil. Potem bi se morali delavci brezpogojno udati in pasti na kolena pred kapitalistom. Z nacijonalizacijo bank po sovjetski vladi dosežejo delavstvo in kmetje možnost, da razpolagajo z denarnimi sredstvi in vsemi mogočimi vrednostnimi papirji, ki nadomeščajo ta denar, in da ne le ne ovirajo prehoda industrije v delavske roke, ampak nasprotno, da pospešujejo ta prehod. Moč bankirjev, ki je bila napeljena proti delavcem, se bo s tem izpremenila v moč delavstva proti kapitalistom.

Nadaljna glavna naloga je ta, da združimo vse prejšnje privatne banke v veliko ljudsko banko, da zedinimo delovanje bank ali z drugimi besedami, da bančno poslovanje centraliziramo. Ko prejde industrija v roke delavskega razreda, bi izpremenili ljudsko banko v glavno računsko blagajno, v upravo, ki bi vodila medsebojna »plačevanja« posameznih podjetij in produkcijskih vej. V resnici. Mislimo si, da je premogova, jeklena in železna industrija odvisna od centralne banke. Vsaka izmed njih mora konsumirati produkte druge, železarne morajo dobiti iz premogovnikov premoga, plavži, ki obdelujejo jeklo morajo dobiti to jeklo pri livarnah jekla itd. Razume se, da se more prilagoditi vsako »plačevanje« z navadnim prenašanjem računov, če so ta podjetja popolnoma odvisna od bank: banka je računski faktor, centralno knjigovodstvo, kjer pregledujejo vse odnošaje med posameznimi produkcijami. Sorazmerno z razvojem položaja podpira (financira) banka industrijo z denarnimi sredstvi.

Če se posreči, da organiziramo vse delo, kakor se spodobi, (in potem hrepeni naša stranka) dobimo sledečo sliko: vse produktivne ceste pripadajo delavski državi; združene so po centralni ljudski banki; tu se stekajo vse niti posameznih podjetij, ki so združena po produkcijskih cestah; v banki natančno preračunajo odnošaje med posameznimi podjetji in njihovim delovanjem, ki se medsebojno poravna, ker ena produkcijska vrsta daje produkte drugi; v banki, v tem knjigovodstvu družabne produkcije se zrcali na ta način splošen položaj produkcije in razmerje med posameznimi deli te produkcije. Centralizirano in nacijonalizirano (t. j. združeno v rokah delavske in kmetske države) se bančno poslovanje izpremeni v družabno knjigovodstvo socijalistične družabne produkcije.

Veleindustrija delavskemu ljudstvu

Najodločilnejši korak na poti izročitve produkcijskih sredstev v roke delavstva je, kakor smo prej videli, proletarska nacionalizacija bank. Če bi pa povsod, po tovarnah in plavžih, ostala moč kapitalistov, lastninska pravica, čeprav samo v enem delu veleobrata, ki ne pripada neposredno bankam, bi kljub temu to delo ne uspelo posebno. Podjetniki bi vzeli iz bank denarna sredstva in gospodje kapitalisti bi z mirnim srcem izsesavali svoje delavce. Zato si je nemogoče misliti prehod k komunističnemu družabnemu redu brez nacijonalizacije bank, hkrati pa tudi brez proletarske nacijonalizacije veleobrata.

Tudi tu stremi delavski razred in naša stranka po tem, da ne samo razrušimo vse staro, da iztrgamo kapitalistom upravo produkcije, ampak da ustvarimo tudi nove razmere. Zato se mora pričeti nacijonalizacija industrije pri veleobratu in v prvi vrsti pri takozvanih **sindikalizranih** industrijskih panogah.

Kaj je sindikalizirana (v sindikate združena) industrija? Sindikati so velike zveze posedujočih; te spoznajo posestniki nekaterih podjetij ,da se ne izplača odvračati drug drugemu kupca, ampak da je mnogo bolj koristno, če sklenejo tesno zvezo, da z združenimi močmi izsesavajo ljudstvo, tedaj ciganizirajo sindikat, ali pa še tesnejšo zvezo tovarnarjev — trust. Če podjetniki niso združeni v takih zvezah, potem vsak podcenjuje drugega: kajti vsak hoče od svojega nasprotnika — konkurenta —odvrniti kupca; to pa more storiti le na ta način, da prodaja ceneje kakor oni; kdor tega ne vzdrži hiti v prepad. Tak boj med podjetniki — posestniki — ima v posledici, da se mali ljudje ne vzdrže in propadajo: zmagajo velike škoke kapitala, najbogatejši podjetniki. Vzemimo, da ciganiemo v poljudni industrijski panogi (recimo v kovinarski) le tri do štiri največje firme. Če je le ena od teh močnejša, kakor druge, potem se bori ta toliko časa, dokler ne ugonobi vseh drugih. Če so pa njihove moči sorazmerno enake? Potem je jasno, da je zaman vsak medsebojni boj: ker oslabi vse nasprotnike enakomerno. Zato se v teh vzbudi hrepenenje, da sklenejo med seboj pogodbo; organizirajo zvezo teh podjetij in se dogovore, da ne bodo prodajali biega ceneje, kakor po gotovi ceni; razdele si med seboj naročila ali pa odkažejo eni tvrdki en kraj, drugi tvrdki drug kraj, z eno besedo, razdele si dobrohotno med seboj trge. Ker v sindikat vstopivše tvrdke producirajo mnogo več kakor polovico vsega produkta gotove industrijske panoge, sledi iz tega logično, da obvlada sindikat ves trg, da dvignejo člani sindikata zelo visoke cene, da morejo spraviti uboge ljudi na beraško palico. Ker so se združili v zvezo, je čisto gotovo, da ustanove skupno upravo za prej ločena podjetja, da skupno preračunajo producirane produkte, da urede razdelitev naročil, eno besedo, da morajo produkcijo organizirati. Ne v korist ljudstvu, ne zato, da bi narodi več dobili ampak zaradi dobička in lastne koristi, zato dai delavce popolnoma izsesajo in kupca oropajo — zato se združujejo kapitalisti v svoje zveze.

Sedaj je jasno, zakaj mora delavski razred v prvi vrsti nacionalizirati produkcijske panoge, ki so bile sindikalizirane. To se zgodi zato, ker so jih kapitalisti sami organizirali. Z organiziranjem produkcije — čeprav so jo prej kapitalisti organizirali — je gotovo lažje delati. Samo ob sebi je razumljivo, da moramo kapitalistične organizacije precej izpremeniti; iz njih moramo izpoditi zagrizene sovražnike delavskega razreda; delavcem je treba zagotoviti trdno pozicijo tako, da je vse podrejeno delavcem. Vsakemu otročičku bo jasno, da je lažje polastiti se takih industrijskih panog. Tu je stvar istotaka kakor pri državnih železnicah. Organizirala jih je meščanska država. Ker je tu uprava centralizirana, ker je tu organizacija, je tudi lažje za delavsko državo, da jih vzame v svoje roke.

V zahodni Evropi (posebno v Nemčiji) in v severo-ameriških združenih državah je za časa vojne prešla vsa produkcija v roke meščanske države. Buržoazija je spoznala, da si ne more priboriti zmage drugače, kakor če organizira ropersko vojno na kar najdovršenejši način. Moderna vojna po zahteva, da se ne dela le z denarjem, ampak da se tudi vso produkcijo organizira za vojno, da treba kar najnatančneše preračunati vse, da se ničesar ne potroši po nepotrebnem, da se vse sile pravilno razdele. To je pa le tedaj mogoče, če se razpolaga s centralizirano, združeno upravo. Evropska buržoazija je storila to, ko je dala vso produkcijo na razpolago svojim državam. Razume se, da ta organizirana produkcija ni zato organizirana, da bi koristila delavskemu razredu, ampak zato, da v roparskem boju daje buržoaziji možnost, da obogati. In prav nič ni čudno, da so na čelu tega organiziranega prisilnega dela generali, bankirji, največji oderuhi. Tudi ni nikak čudež, da vrši tam delavstvo in ga izpremenjajo v belega suž. Z druge strani pa je tam za delavski razred zelo lahko, če razdene meščanski stroj, da se polasti te produkcije in jo uredi na nov način. Spoditi mora prič generale in bankirje in povsod nastaviti svoje ljudi; računski aparat, kontrolo, upravo, ki so jo že ustvarili kapitalistični razbojniki, se pa mora prav izkoristiti! Zato je za zahodno-evropejskega delavca tisočkrat težje začeti, medtem ko mu bo pa lažje dokončati, ker je produkcijo organizirala že buržoazija.

Ruska buržoazija, ki je spoznala, d ne more več obdržati moči, da se bliža proletarijat svoji zmagi, se je

oblasti. To se je zgodilo radi tega, ker so isto tako kakor meščanstvo dobro čutili, da je s tem zadalo smrtonosen udarec naravnost v srce kapitalističnega reda. Pri tem zagrinjajo čute delavcev s pripovedkami da še niso »dovolj zreli« za socijalizem, da imamo tako zastalo industrijo da jo je nemogoče organizirati itd .Lahko je dokazati, da stvar že dolgo ni taka. Zaostalost Rusije gotovo ni v tem, da je v industriji malo velikih podjetij — nasprotno, prav veliko jih je. Ruska zaostalost je v tem, da zavzema tam industrija v primeri s poljedelstvom premalo prostora, pa tudi zato ne smemo podcenjevati važnost te industrije; kajti delavski razred ne načeluje zaman vsem živim revolucijonarnim produkcijskim silam.

Zanimivo je še to. Ruski menjševiki in desni socijalni revolucijonarji so svojčas, ko je bila oblast v njihovih rokah in v rokah buržoazije, sestavili svoj program o regulaciji industrije. Tedaj niso pisali o zaostalosti. Tedaj so smatrali to za možno stvar, da organizirajo industrijo. Odkod ta razlika? To je zelo priprosto. Oni so smatrali za potrebno, da produkcijo organizira **meščanska država.** (O zahodni Evropi je rešeno to vprašanje. To je zopet stara zgodovina: se strinjajo s tem tudi George, Wilson itd.) Komunistična stranka stremi nasprotno za tem, da organizira produkcijo proletarska država. Tako priprosto menjševiki se zopet vračajo h kapitalizmu, komunisti korakajo naprej — k socijalizmu in komunizmu. Za najpomembnejše korake na tej poti smatrajo komunisti nacijonalizacijo bank in nacijonalizacijo velepodjetij.

Socijalizem in svoboda

Veliko ljudi je, sicer dobrih in pametnih, ki jim je socijalizem sicer z ene strani simpatičen, ki pa se ga vendar naravnost boje, in če se ne bore proti njemu, vsaj me ganejo z mezincem, da bi pomagali njegovemu gibanju in ga pospešili.

Boje se, da prinaša socijalizem smrt svobodi. Pogostoma so to močne individualnosti, sposobne za velika dela, ki pa še bolj kakor poprečni ljudje čutijo potrebo svobode za svoje življenje in delovanje. Društvo, v katerem bi jim bilo od konca do kraja vse predpisano, kjer bi bilo vse njihovo življenje pod večnim nadzorstvom, kjer bi morali vsako svojo misel podvreči misli večine, kjer bi jim ne ostal noben kotiček za njihove skrivnosti, ki so jim draga prav zato, ker so skrivnosti — tako društvo ne bi bilo zanje le neznosno trpljenje, ampak bi zdrobilo njihovo moč, ubilo njihov polet in uničilo najboljše, kar bi mogli dati človeški družbi.

O socijalizmu je res precej razširjeno mnenje, da hoče stlačiti ves svet v nekakšno ogromno kasarno, kjer se bo vse človeško pleme gibalo kakor velikanska mašinerija in kjer bo za korist družbe vsakdo moral žrtvovati svojo osebno svobodo.

Socijalizem spravljajo v nasprotje z individualizmom in mislijo, da ni za človeštvo mogoča druga alternativa kakor ta:

Absolutna pravica osebnosti ali pa absolutna pravica družbe.

Kaj pomeni absolutna pravica osebnosti, nam približno kaže sedanja kapitalistična družba. Ta pravica vodi neizogibno do načela, da je močnemu in brezobzirnemu vse dovoljeno. On sme uživati desetkrat, dvajsetkrat več kakor drugi; če ne more použiti vsega, kar nagrabi, sme nakladati kupe, polniti skladišča, bodisi da stradajo množice drugih zaradi tega. Če ima moč, sme izkoriščati prirodo in ljudi, zatirati razrede in narode; tudi krasti, ropati in ubijati sme.

Zaradi pravice ene osebnosti lahko pogine vsaka pravica drugih tisočerih osebnosti.

In ne more se niti trditi, da je taka absolutna osebnost res najmočnejša in boljša od drugih. Kajti moči za izkoriščanje ne daje v kapitalistični državi posamezniku priroda, ampak denar. Izkoriščevalec je lahko navaden slabotnež na duši in na telesu. Z denarjem si lahko kupi glave, ki morajo delati zanj. Lahko je na pol slep, brez zmisla za barve in oblike, denar mu dovoljuje, da napolni stene svojih salonov z umotvori največjih mojstrov in okrade za ta užitek tisoč ljudi, katerim bi bil bolj namenjen. Grd in oduren je lahko, ali z denarjem si lahko kupi ljubezenske naslade, po prirodi namenjene drugim.

Absolutna pravica osebnosti vodi v tiransko suženstvo. Ona ne daje svobode, temveč jo uničuje.

Kdor ljubi svobodo, se ne more ogrevati za skrajni individualizem.

Ali tudi absolutna pravica družbe bi bila neznosna. Tudi ona bi pomenila tiranstvo. Toda socijalizem nima z njo nič opraviti.

Človek je individualnost. Čim razvitejši je, tembolj čuti to. Individualnost zahteva svobodo in jo potrebuje kakor pljuča zraka, kakor riba vode, kakor zemlje rastlina. Brez svbode zamre individualnost, kakor ovene cvetlica brez vlage.

O tem ni bilo nikdar dvoma med socijalisti. In socijalizem ne stremi po armadi na mrtvo dresiranih rekrutov, temveč po organizirani družbi svobodnih ljudi, po družbi, ki bo individualnosti dala in zajamčila toliko svobode, kolikor je le more uživati posameznik, ne da bi s tem škodoval družbi.

Socijalizem je v prvi vrsti in pretežni gospodarski problem. Anarhija kapitalističnega gospodarstva onemogoča izkoriščanje, zatiranje, brezpravnost, tiranijo, teptanje pravic in uničevanje osebnosti.

Da pride osebnost do svoje naravne veljave, je treba gospodarskega sistema, ki prepreči dosedanje izčrpavanje množic v prid posameznikom; treba je sistema, ki bo služil družbi. To je sistem družabno organiziranega dela in ta je le tedaj mogoč, ako so delovna sredstva last družbe.

V tem ni nič krivičnega, zakaj delo zahteva priroda. Torej ga sme zahtevati tudi družba, ki bo zato svojim članom delavcem dajala, kar potrebujejo, to se pravi, kar so družabno producirali.

S tem bo človeku družba zagotovila najboljše življenje, ki bo po stanju vede, tehnike, kulture mogoče.

In šele s tem bo individualnost dobila neodvisnost in podlago za svobodno življenje.

Socijalizem ne uničuje svobode, ampak jo prinaša.

(»P.«).

ZDRAVNIK F. J. KERN:

Pljuvanje krvi

Če bolnik pljuva kri v večjih množinah, pomeni to v veliki večini slučajev, da ima jetiko. Največkrat so pri prvem pljuvanju krvi znaki jetike malo razviti, da jih le celo izkušenemu zdravniku težko najti po natančni preiskavi prsi in pljuč. Kadar ni drugih očividnih vzrokov za krvavitev iz pljuč, moramo to smatrati kot znak jetike.

Včasih je pljunek namešan s krvjo, ki se kaže v njem kot tanke nitke. To se lahko zgodi, če ima bolnik drugo bolezen. Pri jetiki se navadno vidi čista kri (eno žlico ali več). Ko je jetika že zastarela pač ni zdravniku teško uganiti, kaj povzroča krvotok iz pljuč.

Kronični jetični bolniki se včasih hudo prestrašijo, če izgubijo večjo količino krvi. Nekateri jo pljuvajo po pol litra ali več. Vendar malo jetičnih umre radi krvotoka, razen že prav v zadnjem stadiju. Navadno so v enem ali dveh tednih po krvotoku tako močni kot poprej.

Drugi precej pogost vzrok pljuvanja krvi je srčna napaka — puščanje srčnih zaklopk ali ventilov, posebno kadar se srce razširi radi prenapornega dela ali prevelike srčne napake. Seveda lahko vsak zdravnik dijagnozira puščanje srčnih zaklopk, če se le malo potrudi.

Imamo še druge vzroke pljuvanja krvi. Pri pljučnici je skoro vedno pljunek nekoliko pomešan s krvjo. Isto smo videli pri epidemični influenci. Semintja si kdo zlomi rebra, da mu prebodejo obredno mreno in načnejo pljuča. Pri raznih nesrečah, kjer se prsni koš posebno hudo pretisne, zapazimo včasih pljunek pomešan s krvjo. Strastni kadilci, pri katerih kajenje povzroča raskavo grlo, da morajo neprestano hkrati, dostikrat zapazijo nitke krvi v pljunku. Nekaterim pa pride kri iz nosa, od slabih zob in čeljusti ali morda celo iz želodca, pa mislijo, da pljuvajo kri iz pljuč. Nekatere ženske, če nimajo rednih perijod, krvavijo iz pljuč ali iz grla.

Pljuvanje krvi je torej lahko znak nevarne bolezni ali pa malenkost. Pljuvanje čiste krvi v večji množini je največkrat prvi znak jetike, zato se v takem slučaju dajte preiskat dobremu zdravniku.

Mnogobrojni čitatelji buržuazijskih listov pripadajo delavskemu razredu. S čitanjem teh listov oni pomorejo buržuaziji v izkoriščanju delavcev, ker je buržuazijski tisk eno najjačjih sredstev, da delavce obdrži v nespoznanju in suženjstvn.

Karl Liebknecht.

Lenjin kao radnik

Prvi Maj je u svima zemljama gdje još vladaju kapitalisti dan proslave i radničkog protesta protiv Kapitala. U Sovjetskoj Rusiji, gdje je radništvo već oslobodjeno Kapitala i samo je na vladi, Prvi Maj jest nešto više od praznika, on je dan rada, koji ima da posluži učvršćenju vlasta radnika i seljaka. Prvi Maj 1920 godine pao je upravo u subotu i tim povodom odlučila je Sovjetska vlada da na taj dan upriliči sverusku komunističku subotu. Radno vrijeme bilo je odredjeno od 9 sati prije podne do 3 sata poslije podne. Svi radnici i namještenici, svi vojnici koji niso na fronti, imali su dužnost da po uputi komitelja za radnu obvezanost obave za radničku državu potreban posao. I sama djeca dobila su svoj posao, ona su u javnim nasadila cvijeće.

O tome velikom danu priča jedan njemački drug u berlinskoj „Rote Fahne" slijedeće:

Kad sam rano u jutro krenou do Kremlja sastao sam bezbrojne radničke čete, koje su u svečanom ili radnom odijelu kretale na odredjeni im posao. Prošavši mimo radničke straže u Kremlju, našao sam se u dvorištu izmedju samih starih crkvi, tornjeva i dvorova, od kojih jedan na crvenoj osnovi, obrubljenoj zlatom, nosi novi znak zemlje unakrsno položen srp i čekič. Pred arsenalom susretnem Ljenina u njegovom iznošenom radnom odijelu; on izgleda kao razborit, inteligentan radnik srednjih godina. Mislio sam da ide na kakovu sjednicu, no najedared ga spazim da se priključio jednom odijeljenju učenika iz mitraljeskog kremljskog kurza. Jedan učenik poviče: Živio vodja sovjetske revolucije na čelu prve sveruske komunistične subote! Orkestar zasvira Internacijonalu i mi se svi, s Ljeninom na čelu uputimo u redu spram jednog ogradjenog stovarišta gradjevnog materijala. Našim je zadača da maknemo gradu, počistimo trg i prenesemo bilo rukama bilo na kolicama sav materjal u glavno kremljsko skladište. Rad započne, orkestar svira i svi mi dva po dva pod taktom muzike radimo naporno, ali radostuo. Izmedju dvora i crkve, u kojoj su kroz stoljeća bili krunisani ruski carevi, na putu kojim su oni po crvenom sagu prolazili kroz redove robova, zapazim Lenjina; on s jednim drugom nosi grede, drži ih čvrsto svojom širokom, čvrstom rukom, onom istom rukom, koja je napisala toliko dubokih misli vodilja za ceo proletarijat i potpisala smrtnu osudu kapitalizmu.

Zajedno s mladićima nosi on grede, s istom ozbiljnošću s kojom govori na kongresima i skupštinama. Svaki mu je rad jednako važan. I humor i vesela volja ne ostavlja ga ni ovdje:

— Otpočinimo malo, druže Lenjine! — predloži mu njegov partner. Lice je Lenjinovo crveno, pleća se savijaju pod teškim teretom greda. „Još malo„ — odgovori on i uzima novu gredu. Opet prodje sat, vrućina je neznosna. — Zapušimo, druže Lenjine! — predloži opet njegov partner. „Još malo! — odgovori Lenjin i nosi grede dalje. Sta misli kraj toga, o tome je pisao slijedeče dane u jednome članku, gdje je kazao: Svaka komunistička subota pokazuje nam tehničke i organizatorske nedostatke rada i koliko nam je još potrebno da usavršimo tu novu formu komunističkog dobrovoljnog rada. Ali je svaka ta subota jedan korak dalje u praktičnom odgajanju masa za komunizam.

Lenjinov partner uvidja da predlozi ništa ne koriste i on hoće da sebi olakša posao, te izabire najlakše grede. No Lenjin se odlučno protivi: „Ja nisam došao ovamo da se igram, nego da radim" kaže on. Rad se nastavlja, grede su konačno odnesene, treba još samo počistiti trg od kamena i željeznih otpadaka. Lenjin pokušava i to, ali nije odmah gotov i on posmatra pažljivo rad učenika. Studira svaku njihovu kretnju da poslije toga povlači praktične zaključke. Čovjek bi mislio, da on skroz pozna ruskog radnika, ali on ne prestaje da ga studira. Jer on nije samo vodja radnika, on je i član radničke države, i njemu je stalo da se rad u toj državi što bolje organizira.

Čuje se topovski hitac, rad je svršen. Svi sudionici dobiju naročito za taj dan pripravljene znakove i najveća je sramota za radnika, ako u ponedjeljak dodje bez toga znaka u radionicu.

Lenjin se medjutim uputio spram Pozorišnog trga da tamo okružen hiljadama radnika i radnicama otkrije spomenik Marxov. Pa prolazi dalje mimo grobova žrtvi revolucije, okićenih crnim i crvenim stjegovima. Njemu usuprot dolaze brojna okićena kola, u kojima se radnička djeca Moskve voze u vrtove, gdje su za nju spremljene naročite zabave. Svuda na ulici vide se lica zadovoljna da su učinila svoju dužnost. I svi so se obukli u svečano ruho. Samo je Lenjinovo ruho još prašinom pokriveno. Izmedju rada i skupštine na koju ide da govori, on nije imao vremena da se presvuče ili očisti haljine. Lenjinu glavno je jedno, a to da je bez obzira na sebe, ispuni svoju dužnost spram radnika i radničke države.

TO I ONO

Predsednik francoske republike poludio. Pred tri meseca vozio se je predsednik francuske republike Dešanel iz Pariza u južnu Francusku, da sprovede tople letnje mesece na moru, u prirodi, daleko od kućnog pariškog života. Vozio se je naravno u posebnom salonskom vlaku. Na večer davao je svojim prijateljima-saputnicima gozbu, na kojoj se je mnogo i dobro jelo a još više silnog šampanjca pilo. Kasno u noći povukao se je veselo gospodski spavaći salon naredevši lakeju, da ga u jutro ne budi do devet sati. U noći je Dešanel u snu, onako polupijan i mamuran, ustao, pošao u prozoru i — kroz njega pao van. Naravno da nije imao na sebi frak već samo gaće i košulju. Brzovlak je jurio dalje. U devet sati ujutro kuca lakej na vrata, ali u zalud. Misleći, da se gospodin predsednik hoće čestilo da ispava, pustio je kucanje i povratio se u deset sati. Kuca opet, luza, ali uzalud. Stvar mu se je činila sumnjiva i prijavio to komandantu vlaka. U najbližoj stanici otvoriše silom vrata salona, koja su bila iznutra zaključna. Salon nadjoše prazan, na divanu leži Dešanelova odela, cilinder, cipele, a Dešanela — nema. Telefoniraju na sve strane, od nikud ništa. Tek u podne iz jedne udaljene male stanice javiše, da je k njima došao nekakav čovek u gaćama i košulji, pololud, koji na sva pitanja odgovara smo: »Ja sam predsednik francuske republike.« Drugo da uopće ništa ne govori. To je bio Dešanel. Dešanela odnedoše na to na lečenje. Lečili su ga tri meseca, ali mala pomoć. Neprestano se solači i hoće da u gaćama i košulji ide na ulicu mrmljajući trajno: »Ja sam predsednik francuske republike«. Da se reše poludelog predsednika, zaključio je francuski parlamenat i senat novi izbor. Dogovorili su se već, da će za predsednika republike biti izabran dosadašnji predsednik ministarstva Millerand. Millerand je bio nenekada (pred 20 godine) socijalista, prešavši k buržoaziji, proganja u vreme svog ministarstva socijaliste gore od rodjenih kapitalista. Hoće da pokaže buržoaziji, da joj je veran sluga. Njegova politika, kao što politika cele Francuske sada uopće, je na smrt neprijateljska proletarijata, u prvom redu Sovjetskoj Rusiji. Francuska buržoazija, degenerisana i dekadentna u najvećoj meri, hoće da uništi uguši svetski proleterski revolucionarni pokret...

Čini se da nije poludio samo predsednik, nego cela Francuska...

Zašto ratuje Poljska. Poljska je najveće od novo nastalih država u Srednjoj Evropi, ali i najnesredjenija. Niti ima uredjene granice, ni urede, ni škole, ni železnice, jedino šta ima jest — velika vojska. U ovo dne godine svoje nacionalno-kapitalističke samostalnosti nije Poljska mislila na ništa drugo nego na stvaranje velike vojske i osvajanje tudjih zemalja sviju susednih naroda. Sa česima se svadja za Tješin, sa Ukrajincima za istočnu Galiciju, Voliniju i Podolsku, Belu Rusiju bi htela po mogućnosti da osvoji celu, isto i Litvu, a kad joj to nije pošlo za rukom, onda za svaku cenu nastoji zadržati za sebe važne gradove Vilno i Grodno, sa Nemcima se svadja uzduš cele granice. Dakle koliko suseda toliko sporova i neprijatelja. Poljska se je proglasila republikom, ali ustava još nema, pa tako ni predsednika. Funkciju predsednika vrši upravitelj republike general Pilsudski. On osobito žudi da postane »slavan« i uveliča Poljsku na račun suseda. Najviše mu zazubice rastu za Ukrajinom. U tomu ga podupiru socijal-patrioti na čelu sa Dašinskim. Večina čiste buržoazije, okupljena u »narodno-demokratskoj stranci« sledi politiku obnove carizma. Ona želi pre svega srušenje boljševika, znajući pak da posle boljševika nema ko drugi da dodje osim carske reakcije, ona već danas paktira sa svim carskim generalima i prepušta im Ukrajinu. Njezinim geslom nije »oslobodit Ukrajince,« već »osloboditi Rusiju ispod boljševičke radničke tiranije.« Kad je Pilsudski stajao na vrhuncu svoje slave, počeo je rat protiv sovjetske Rusije pod geslom »osloboditi Ukrajinu,« ali sreća se je okrenula, Poljaci su bili potučeni, ruski boljševici stajali su pred Varšavom, Pilsudski je okrenuo: »treba branit slobodu Poljske, treba uništiti boljševike.« Poljski narod nešto prevarom, a nešto silom vojničke discipline dao se upregnuti u kapitalistička kola svoje buržoazije i spasio za sada njezinu vladavinu. Ali buržoazija nije velikodušna. Narodno-demokratska reakcija stvorila si je u vreme najveće pogibelji posebnu vojsku, samo formalno zavislu na Pilsudskom, i snjom kani oduzeti zadnje preostale sloboštine i reforme proletarijatu, odstraniti eventualno i Pilsudskog i uvesti otvorenu monarhijsku reakciju. Pilsudski sa svoje strane obnavlja opet svoje planove — iza što se ratna sreća ponovno okrenula u njegov prospeh — obzirom na Ukrajinu i boljševike i time dolazi u sukob sa velikim delom poljske buržoazije. Kako si je buržoazija osnovala posebnu vojsku, to ona tvrdo drži protiv Polsudskog i mi možemo računati sa teškim unatrašnjim osobama u Poljskoj, iz kojih se može poroditi i gradjanski rat.

Takove poteškoće nastaju, kad proletarijat mesto svoje, sledi politiku nacionalističke buržoazije.

PO SVETU

Usoda ruskih otrok. Iz Vladivostoka, skoz S. Francisco, panamski kanal in Newyork prihaja na Francosko 781 ruskih otrok.

Te otroke (430 moških in 351 žensk), doma iz Moskve in Petrograda, so poslali ob izbruhu revolucije njihovi stariši v Sibirijo, ker so mislili, da so tam bolj na varnem. Ko pa je prišla ura povratka, je ognjena ograja ločila otroke od njihovih starišev. Prišla je zima: obleke otrok so postale cunje in razne skupine niso imele več denarja. Vlada v Omsku je prosila amerikanski »Rdeči križ«, da se pobriga za male izgnance, ki so bili s posebnimi vlaki pripeljani v Vladivostok. Ta vožnja po ubogi deželi, v kateri je vsega primanjkovalo, je trajala tri tedne. Otroci so bili vkrcani na japonsko ladjo »Yomei Maru«, ki mora koncem septembra priti v Bordeaux na Francosko.

V bližini tega mesta je organiziral polkovnik Kondall Emerson, član amerikanskega »Rdečega križa«, s svojimi pomočniki šolsko kolonijo, kjer bodo otroci sprejeti in ohranjeni, dokler se ne povrnejo k svojim starišem.

Pod režimom špekulacije. Sodišča v Nemčiji so se ravnokar bavila s sledečim slučajem, ki je lep primer špekulacije pod kajitalističnim režimom.

Trgovec z vinom F. Kress je prodal 15 sodov rdečega »Oberhardter« vina nekemu Eckelu za 8400 mark sod; Eckel je pripustil svojemu tovarišu Leidenbergerju sod za 8900 mark, ta ga je odstopil trg. Schöneichu za 9200 mark. Nazadnje je zadobilo vino še sledeče lastnike, ki so ga plačali za pristavljene cene sod: Th. Bader 10.000 mark; Kress — prvotni prodajalec — 10.600 mark. Kress je vino prekrstil in mu dal še portugalsko etiketo, kar je povzročilo poskočitev cene na 11.500 mark za sod. Zadnji kupec ga je plačal z 12.500. Te prodaje so bile izvršene od 30. septembra 1919. do 24. januarja 1920 t. j. v teku 25 dneh.

Vojna zahtevala 40,000.000 človeških žrtev v Evropi. Družba za proučevanje socijalnih posledic vojne je izdala svoje poročilo, v katerem navaja, da je zadnja svetovna vojna zahtevala samo v Evropi 35,320.000 človeških žrtev. Ta družba izjavlja, da je imela Evropa leta 1913, pred svetovno vojno, 400,850.000 prebivalcev in ako bi vladale v Evropi normalne razmere, bi štelo prebivalstvo Evrope v sredi leta 1919. 424,210.000. Toda prebivalstvo Evrope šteje sedaj samo okrog 389,030.000. Danski statičarji dokazujejo, da je v Evropa izgubila vsled zadnje vojne okrog 40 milijonov ljudi.

Ta družba navaja sledeče vzroke: V vojni je padlo 9,819.000; umrli na posledicah vojne, vsled pom. živeža in raznih boleznih 5,.301.000; vsled poklica v armado 56 miljonov moških v starosti od 20 do 45 let, je bilo 20,200.000 otrok manj rojenih.

zdaja za socijalistlčno zvezo v Julijski Benečiji in odgovarja za uredništvo IVAN REGENT
Tiska tiskarna „Lavoratore" v Trstu.

Čevljarska zadruga v Mirnu pri Gorici
vpisana zadruga z om. zavezo

Čevlji domačega izdelka

iz tovarne Čevljarske zadruge v Mirnu pri Gorici se prodajajo:

v Gorici: zadružn. prodajalna v hiši centralne posojilnice — Corso Giuseppe Verdi štev. 32.

v Trstu: zadružna prodajalna v ul. dei Rettori štv. 1.

v Vipavi: trgovina S. Beltram.

Blago se pošilja tudi naravnost iz tovarne v Mirnu pri Gorici in sicer na drobno in na debelo. Ceniki se pošiljajo na zahtevo vsakomur.

Društvena krčma
pri Sv. Križu pri Trstu
toči izborno belo in črno domače vino in ima na razpolago vedno gorke in mrzle jedi. Postrežba točna.

Javen ples
se vrši
v nedeljo, 3. oktobra v Skopem
K obilni udeležbi uljudno vabi **Mladina.**

Osvoboditev proletarijata bo delo proletarijata samega!!!!

Kmečko delavska gospodarska zadruga
v Dobravljah na Goriškem
ima v zadružni kleti več sto hl. najboljšega naravnega
VINA
po zmernih vsakdanjih cenah.
Daje od 56 lit. naprej.

Zaloga ur in zlatanine ter delavnica Telefon 3—29
ALOJZIJ POVH
sodni izvedenec
Trst, Piazza G. Garibaldi 3 (ex Barriera)

STAVBINSKA ZADRUGA
JULIJSKE BENEČIJE

Delegati imenovani od članskih zborov so vabjeni na

IZVANREDNI KONGRES

ki se bo vršil

namesto v nedeljo 29. t. m.

v nedeljo, 3. oktobra 1920

ob 9. uri zjutraj

v zadružni delavnici splavov iz železnega betona

DNEVNI RED:

1. imenovanje predsedništva,
2. verifikacija mandatov,
3. poročilo upravnega sveta,
4. sprememba nekaterih pravil štatuta;
5. volitve v upravni svet,
6. sklepanje po določilih § 26 črka d) in § 31 društvenega štatuta.

TRST, 13. avgusta 1920. **UPRAVNI SVET.**

Delavske zadruge za Trst, Istro in Furlanijo
vknjižena družba z omejenim jamstvom

XVII. zadružno leto — od 1. januarja do 31. decembra 1920 — XVII zadružno leto.

MESEČNO POROČILO

RAZPRODANO BLAGO:

	V lastnih skladiščih	V javnih razprodajalnicah	Skupno
januar	Lir. 3,085.666·64		
februar	„ 3,389.436.—		
marc	„ 5,290.594.45		
april	„ 4,409.744.64		
maj	„ 4,025.323.35	Lir 1,030.110.95	Lir 21,230.875.03
junij	„ 4,714.381.71	„ 1,318.814.17	„ 6,033.195.88
julij	„ 5,193.974.57	„ 1,527.602.80	„ 6,721.577.27
	Lir 30,109.120.26	Lir 3,876.527.92	Lir 33.985.648.18

STANJE ČLANOV:

Vpisanih zadružnikov 31. julija 1920	31.792
„ „ 31. decembra 1919	24.007
Prirastek v 7 mesecih	7785

HRANILNIČNI ODDELEK:

Stanje ulog 31. julija 1920	Lir 7,041.663.22
„ „ 31. decembra 1919	„ 4.968.497.27
Prirastek v 7 mesecih	Lir 2,073.165.95

Od 1. januvarja 1920 do 31. julija 1920 so bile izplačane dividende za poslovno leto 1918—1919 Lir 93.252.32.

Od 1. januarja do 31. julija 1920 so bile izplačane podpore bolnim in za umrle zadružnike Lir 51.476.59.

INKASO V SKLADIŠČU OBLEK:
(ti zneski so že vključeni v tabelah razprodanega blaga)

Oddelek proizvajanja	Lir 1,215.787.52
„ manifakturni	„ 809.117.76
„ obuvala	„ 529.717.41
„ klobukov	„ 127.834.13
	Lir 2,682.456.82

TRST, dne 31. julija 1920.

Vodstvo.